

Toimeksiantosopimussuhteinen perhehoito

Toimintaohje 1.1.2025 alkaen

Sisällys

1. JOHDANTO	1
2. PERHEHOITO	2
2.1. Perhehoitaja.....	3
2.2. Perhekoti.....	5
2.3. Perhekodissa hoidettavien lukumäärä.....	6
2.4. Perhehoidon muodot	7
2.4.1. Lyhytaikainen perhehoito / Ikäihmiset ja vammaiset henkilöt.....	7
2.4.2. Lyhytaikainen perhehoito lastensuojelussa.....	8
2.4.3. Lyhytaikainen perhehoito asiakkaan kotiin tai perhekodissa lastensuojelun jälkihuollossa	8
2.4.4. Sukulais- tai lähiverkostoperhehoito	9
2.4.5. Osavuorokautinen perhehoito.....	9
2.4.6. Toistaiseksi voimassa oleva (pitkäaikainen) perhehoito	9
3. PERHEHOIDON JÄRJESTÄMINEN JA MYÖNTÄMINEN	10
3.1. Perhehoidon koordinaattorit.....	11
3.2. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.....	12
3.3. Sosiaalityöntekijä, asiakasohjaaja, sosiaaliohjaaja, palveluohjaaja / ikääntyneet, vammaiset henkilöt.....	13
4. PERHEHOITAJANA TOIMIMISEN ALOITTAMINEN	13
4.1. Ennen ennakkovalmennuksen alkamista.....	14
4.2. Ennakkovalmennus	14
4.3. Ennakkovalmennuksen jälkeen	15
5. PERHEHOIDON PUITESOPIMUS JA TOIMEKSIANTOSOPIMUS	15
5.1. Puitesopimus.....	15
5.2. Toimeksiantosopimus	16
5.3. Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen.....	18
6. PERHEHOITAJAN VASTUUT, VELVOITTEET JA OIKEUDET	19
6.1. Perhehoitajan salassapito- ja vaitiolovelvollisuus.....	21
6.2. Ilmoitusvelvollisuus.....	22
6.3. Palveluntuottajan ja henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus.....	23
6.4. Perhehoitajan juridinen asema suhteessa perhehoitoon sijoitettuun lapseen.....	23
7. ASIAKKAAN SIJOITTUMINEN PERHEHOITOON	24

7.1.	Lastensuojelu	24
7.1.1.	Lapsen sijoitus avohuollon tukitoimena.....	25
7.1.2.	Lapsen huostaanotto	26
7.1.3.	Lapsen sijoitus kiireellisesti.....	26
7.1.4.	Täysi-ikäisen jälkihuoltoonnuoren sijoitus perhehoidossa.....	27
7.2.	Ikääntyneet ja vammaiset henkilöt	28
8.	PERHEHOIDON ASIAKKAAN ASEMA.....	29
8.1.	Lastensuojelu	29
8.2.	Ikääntyneet ja vammaiset henkilöt	31
8.3.	Perhehoidon asiakasmaksut.....	31
9.	PERHEHOIDON VAKUUTUKSET JA PERHEHOITAJAN SOSIAALITURVA	32
9.1.	Vakuutukset.....	32
9.2.	Perhehoitajan sairastuessa maksettavat korvaukset	33
9.3.	Eläke	34
10.	PERHEHOIDON ASIAKASTA KOSKEVIA ASIOITA.....	34
10.1.	Lastensuojelu	34
10.1.1.	Yhteydenpito	35
10.1.2.	Yhteydenpidon rajoittaminen.....	35
10.1.3.	Osallisuuden tukeminen	35
10.1.4.	Lapsen huoltajuus ja edunvalvonta.....	36
10.1.5.	Lapsen kotikunta ja asuinkunta	36
10.1.6.	Lapsen uskonto ja rippikoulu	36
10.1.7.	Lapsen päivähoito ja koulu.....	37
10.1.8.	Lapsen passi ja henkilökortti.....	37
10.1.9.	Matkustuslupa	37
10.1.10.	Lapsen pankkitili	37
10.1.11.	Lapsen opintojen tukeminen.....	38
10.2.	Ikääntynyt / vammaisen henkilö perhehoidossa.....	38
10.2.1.	Edunvalvonta perhehoidossa	39
10.3.	Lääkehoidon toteutuminen perhehoidossa (toimeksiantosuhteinen)	39
11.	PERHEHOITAJAN TUEN MUOTOJA.....	40
11.1.	Tiedollinen tuki.....	40
11.2.	Vertaistuki	42
11.3.	Mentorointi.....	42
11.4.	Hyvinvointi- ja terveystarkastus	42

11.5. Sijaishoito vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajalle	43
12. PERHEHOITAJAN OIKEUS VAPAASEEN.....	43
13. PERHEHOIDON VALVONTA.....	45
14. ITSENÄISTYMISSVARAT	46
15. HYVINVOINTIALUEIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ.....	47
16. PERHEHOIDON PÄÄTTYMINEN.....	47
17. PERHEHOIDON ERITYISTILANTEET	48
18. PERHEHOIDON SÄÄDÖSTAUSTA.....	49

1. JOHDANTO

Kymenlaakson hyvinvointialueen perhehoidon toimintaohje on hallinnollinen ohje siitä, miten Kymenlaakson hyvinvointialue toteuttaa toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa. Toimintaohjeen tavoitteena on tukea laadukasta perhehoidon toteuttamista. Toimintaohjeessa kuvataan perhehoidon keskeisiä käsitteitä, perhehoidon toteutusta, toimijoiden vastuunjakoja, korvauksiin liittyviä periaatteita, perhehoitajan asemaa sekä tuen muotoja ja niiden toteutusta. Perhehoidon toimintaohje palvelee perhehoidon kaikkia osapuolia; perhehoidosta vastaavaa hyvinvointialuetta, perhehoidossa olevaa asiakasta sekä perhehoitajaa. Toimintaohje käsittää kaikki asiakasryhmät, mutta siinä on huomioitu myös asiakasryhmiä koskevat erityisyydet.

Tässä toimintaohjeessa linjataan yhtenäiset periaatteet toimeksiantosopimussuhteisen perhehoidon toteuttamiseen Kymenlaakson hyvinvointialueella. Toimintaohje turvaa asiakaslähtöisen perhehoidon laadun edellytykset ja perustan sekä kaikkien osapuolten oikeudet ja velvollisuudet. Toimintaohjeen päivittämisestä vastaa Kymenlaakson hyvinvointialueen perhehoidon palveluesimies. Toimintaohjeen päivittämistarve tarkistetaan vuosittain.

Perhehoitaja on Kymenlaakson hyvinvointialueen perhehoitajaksi hyväksymä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Perhehoitajalta edellytetään perhehoidon ennakovalmennuksen suorittamista ja tehtävän edellyttämiä valmiuksia.

Kiertävä perhehoitaja toteuttaa lyhytaikaista perhehoitoa asiakkaan kotona ja voi toimia sijaisena perhekodissa perhehoitajan vapaan tai muun poissaolon aikana.

Toimeksiantosopimus on perhehoitajan ja Kymenlaakson hyvinvointialueen välinen sopimus, joka tehdään jokaisesta perhehoidossa olevasta asiakkaasta. Siinä sovitaan mm. palkkiosta, kulukorvauksesta ja hoidon kestosta.

Toimeksiantaja on perhehoidon järjestämisestä vastaava hyvinvointialue, eli perhehoidon toimeksiantosopimuksen allekirjoittanut toinen osapuoli. Kymenlaakson hyvinvointialue vastaa siitä, että asiakkaan sijoittaminen perhehoitoon ja perhehoidon toteuttaminen sujuvat lainmukaisesti.

Perhehoidon koordinaattori on Kymenlaakson hyvinvointialueen viranomainen, joka on koulutuksen ja kokemuksen myötä perehtynyt perhehoidon järjestämiseen ja toteuttamiseen. Koordinaattori koordinoi eri asiakasryhmien osalta toimeksiantosuhteista perhehoitoa sosiaalipalveluissa. Koordinaattori toimii perhehoitajien vastuutyöntekijänä.

Asiakkaan omatyöntekijä vastaa perhehoidossa olevan asiakkaan palvelukokonaisuudesta (esim. asiakasohjaaja, omaishoidon palveluohjaaja tai vammaispalvelujen sosiaaliohjaaja tai sosiaalityöntekijä, lastensuojelussa sosiaalityöntekijä).

2. PERHEHOITO

20.3.2015/263 Perhehoitolaki

1 § Lain tarkoitus ja tavoite

Tämän lain tarkoituksena on turvata hoidettavalle perheenomainen ja hoidettavan tarpeiden mukainen perhehoito. Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan.

3 § (8.7.2022/606) Perhehoito

Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Hyvinvointialue tekee toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa tai sopimuksen perhehoidon järjestämisestä yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa.

Perhehoidossa kunnioitetaan henkilön itsemääräämisoikeutta, otetaan huomioon yksilölliset tarpeet ja toiveet sekä turvallisuus. Perheen arkeen osallistuminen ja perhehoitajan läsnäolo tukevat henkilön toimintakykyä ja kuntoutumista sekä ylläpitävät hyvää elämänlaatua. Perhehoito on kevyempi vaihtoehto palvelutarjonnassa raskaampien tukimuotojen vaihtoehtona. Perhehoito suunnitellaan palvelemaan asiakkaan tarpeita joustavasti, turvallisesti ja asiakkaan edun mukaisesti. Koti ympäristönä tukee asiakkaan toimintakyvyn säilymistä ja lisää elämänlaatua.

Kymenlaakson hyvinvointialue tekee ennakkovalmennuksen suorittaneiden ja perhehoitajaksi hyväksytyjen perhehoitajien kanssa puitesopimuksen, jolloin perhehoitajat liitetään hyvinvointialueen perhehoitajarekisteriin. Tämän lisäksi Kymenlaakson hyvinvointialue tekee perhehoidon alkaessa asiakaskohtaisen toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa. Toimeksiantosopimuksella hyvinvointialueen viranomainen antaa julkisen hallinto- tehtävän perhehoitajalle.

Lastensuojelussa perhehoidon tavoitteena on tarjota kodin ulkopuolelle sijoitetulle lapselle hänen tarpeitaan vastaava turvallinen kasvuympäristö perheessä. Perhehoitoa annetaan lapselle, jonka hoitoa ja kasvatusta tai muuta huolenpitoa ei voida tarkoituksenmukaisesti järjestää hänen omassa kodissaan hyödyntäen muita sosiaali- ja terveyspalveluja.

Perhehoito on laitoshoitoon nähden ensisijainen lapsen sijaishuollon muoto. Laitoshoittoa järjestetään, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla. Perhehoidossa kiinteät ihmissuhteet ja perheyhteisön antama tuki tukevat lapsen tasapainoista kehitystä. Perhehoidolle on ominaista, että sinne sijoitetut lapset jakavat perhehoitajan arkipäivää osallistuen perheen yhteisiin toimintoihin tasavertaisena perheyhteisön jäsenenä. Perhehoidon soveltuvuutta arvioitaessa on myös huomioitava tarvittavia tukimuotoja lapselle, lapsen perheelle sekä perheitoperheille.

Perhehoitoa voidaan käyttää huostaan otettujen ja kiireellisesti sijoitettujen lasten hoidon

ja huolenpidon järjestämiseksi tai kun lapsi sijoitetaan avohuollon tukitoimena. Perhehoitoa toteutetaan myös lastensuojelulain mukaisena jälkihuoltona.

Ikääntyneen ja vammaisen henkilön palvelutarjonnassa perhehoito on yksi vaihtoehto. Se on inhimillisen, kotoisan ja turvallisen arjen mahdollistava hoivan ja huolenpidon sekä tuen ja ohjauksen muoto esimerkiksi silloin, kun toimintakykyyn vaikuttaa vammaisuus tai iän tuoma toimintakyvyn aleneminen, sairaus tai turvattomuuden tunne. Perhehoidolla voidaan vähentää laitoshoidon ja yhteisöllisen asumisen tai tehostetun palveluasumisen tarvetta ja ehkäistä raskaampien tukimuotojen tarvetta tarjoamalla vaihtoehtoinen kevyempi hoivan ja huolenpidon muoto.

Perhehoidon perustana ovat yhteisöllisyys ja perheen arkeen osallistuminen perhehoidossa olevan henkilön tarpeet huomioiden. Koti ympäristönä tukee asiakkaan toimintakyvyn säilymistä ja lisää elämänlaatua. Perhehoito suunnitellaan palvelemaan asiakkaan tarpeita joustavasti, turvallisesti ja asiakkaan edunmukaisesti. Perhehoidon myöntämisessä lähtökohtina ovat henkilön ja hänen perheensä elämäntilanne sekä tuen, ohjauksen, hoivan ja huolenpidon tarve. Perhehoitoon sijoittamisessa otetaan huomioon henkilön toiveet, hänen läheistensä mielipide sekä perhehoitajan arvio omista valmiuksistaan suhteessa henkilön tarpeisiin sekä asiakkaan mahdollisesti tarvitsemat muut sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Perhehoito on avohoitoa, joten perhehoidon asiakkaat ovat oikeutettuja saamaan myös muita tarvitsemiaan sote-palveluja.

2.1. Perhehoitaja

6 § Perhehoitajan kelpoisuus

Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Ennen 10 §:ssä tarkoitetun toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus. Erityisistä syistä ennakkovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta. Ammatillisessa perhehoidossa edellytetään 1 momentissa säädetyn lisäksi olevan vähintään kaksi perhehoitajaa, joista ainakin yhdellä perhehoidon hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvista on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä.

Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka toteuttaa perhehoitolain mukaista perhehoitoa omassa kodissaan tai hoidettavan kotona. Perhehoitaja on tehnyt toimeksiantosopimuksen hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen kanssa. Kaikilta perhehoitajiksi ryhtyviltä tarkistetaan rikosrekisteriote, joka voi olla korkeintaan puoli vuotta vanha. Rikosrekisteriote tarkistetaan säännöllisesti kolmen vuoden välein ja tarvittaessa.

Perhehoitajana voi toimia;

- Perhehoitajan tulee olla täysi-ikäinen, lastensuojelussa pääsääntöisesti olla iältään lapsen vanhemmaksi sopiva
- Henkilö/henkilöt, jotka hyvinvointialue on hyväksynyt ennakkovalmennusprosessin

jälkeen

- Pariskunta, yksinasuva tai yksinhuoltaja
- Perheen kasvuympäristön tulee olla lapsi-/asiakasystävällinen
- Perhehoitaja kykenee toimimaan monitoimijaisessa verkostossa
- Perheen elämäntilanne tasapainoinen
- Perhehoitoa toteutettaessa perhehoitajan kodissa on perheen kaikkien jäsenten hyväksyttävä perhehoito ja perhehoidossa olevalla henkilöllä on oltava perheessä tasavertainen asema muiden perheenjäsenten kanssa. Perheen kodin tulee myös olla riittävän tilava (kts. 2.2.)

Perhehoitajaksi ryhtymisen ja toimimisen esteitä;

- Puoliso tai joku muu perheenjäsen vastustaa perhehoitajaksi ryhtymistä
- Kriisi omassa elämäntilanteessaan
- Lastensuojelun asiakkuus
- Akuutti mielenterveyden häiriö tai sairaus, tai muu toimintakykyä heikentävä sairaus
- Päihdeongelma ym. toimintakykyyn vaikuttava riippuvuus
- Voimassa oleva toimeentulotuki asiakkuus
- Perhehoitajana toimimisen estävä rikostausta
- Elämään ja arkeen hyvin voimakkaasti vaikuttava elämänkatsomus
- Hylkäävä arvio ennakkovalmennuksesta

Perhehoitajan sopivuutta arvioidaan hoidettavan kannalta kokonaisvaltaisesti. Lastensuojelun perhehoidossa korostuu sijoitetun lapsen/nuoren ja perhehoitajan lämmin vastavuoroinen suhde sekä perhehoitajan kyky hoivata ja pitää huolta sijoitetusta lapsesta/nuoresta. Mitä vaativampi perheeseen sijoitettavan asiakkaan tilanne on, sitä enemmän huomiota tulee kiinnittää perhehoitajan mahdollisuuksiin vastata asiakkaan hoivan ja huolenpidon tarpeisiin ja tehtävässään tarvitsemaan tukeen. Lisäksi tulee ottaa huomioon se, miten vaativan tason hoitoon perhehoitajan edellytetään vastaavan sekä millaista erityis- osamista asiakkaan hoito mahdollisesti edellyttää. Perhehoitajilta vaadittava ennakkovalmennus auttaa tulevaa perhehoitoperhettä arvioimaan omia valmiuksia ryhtyä perhehoitajiksi.

Perhehoitajan valmiuksia ovat:

- Kyky hoivata, turvata ja pitää huolta yksilölliset tarpeet huomioiden
- Kyky tukea toimintakykyä ja kehitystä sekä huomioida viiveet ja muutokset
- Kyky tukea ja turvata läheisiä ihmissuhteita
- Kyky sitoutua hoidettavaan ja vastata hänen tarpeisiinsa omasta osaamisestaan huolehtien
- Kyky tehdä perhehoitajana rakentavaa yhteistyötä monialaisissa verkostoissa

2.2. Perhekoti

Perhehoitolaki 5 § Perhekodin olosuhteet

Perhekodin pitää olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Perhekodin sopivuutta harkittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin, perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata perhehoitoon sijoitettavan tarpeisiin hänen etunsa mukaisesti.

Lisäksi on selvítettävä, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan ja voiko perhehoitoon sijoitettava henkilö saada perhekodin muihin jäseniin nähden tasavertaisen aseman. Perhekodin tulee myös rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan olla siellä annettavalle hoidolle sopiva.

Tässä toimintaohjeessa perhekodilla tarkoitetaan perhehoitolain mukaisen toimeksiantosopimuksen tehneen perhehoitajan yksityiskotia, jossa sekä hoitaja että hoidettava asuvat. Perhekodin olosuhteiden tulee olla sellaiset, että ne riittävällä tavalla turvaavat perhehoidon asiakkaalle turvallisen elinympäristön. Olosuhteilla tarkoitetaan mm. kodin viihtyvyyttä, esteettömyyttä ja turvallisuutta sekä perheen ihmissuhteita ja kodin ilmapiiriä. Perheen jäsenten tulee hyväksyä ja olla yksimielisiä perhekotitoiminnasta. Perhehoidon koordinaattori, asiakkaan asioista vastaava viranhaltija ja perhehoitaja selvittävät etukäteen yhteistyössä perhekodin jäsenten kanssa sijoitettavan asiakkaan soveltuvuutta perhekotiin. Selvitykset dokumentoidaan käytössä olevaan asiakastietojärjestelmään. Soveltuvuutta selvittäessä tulee huomioida erityisen tarkasti salassapitoa koskevat säännökset, kuten esimerkiksi asiakaslain säännökset.

Turvallisuutta koskevissa asioissa perhekoti katsotaan yksityiskodiksi, jossa toimitaan yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa ja heiltä saatujen ohjeiden mukaisesti. Perhehoitajan on huolehdittava perhekodin tilojen turvallisuudesta omavalvonnan periaattein. Perhekodin paloturvallisuus perustuu riskien tunnistamiseen ja arviointiin sekä ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin kuten; toimivat palo- ja häkävaroittimet, ensisammutusvälineet, avoimet poistumistiet sekä perhekodin sisäinen ohjaus, valvonta ja muut varotoimet. Perhehoitajan tulee tehdä yhteistyötä pelastusviranomaisten kanssa täyttämällä pientalon paloturvallisuuden itsearviointilomake sekä palauttamalla se pelastuslaitokselle, josta tarvittaessa tehdään palotarkastus paloviranomaisen toimesta.

Perhekodin hyväksyy Kymenlaakson hyvinvointialue, joka myös valvoo perhekodin toimintaa.

Lastensuojelussa korostuu vaade sellaisille perhekodin olosuhteille, jotka parhaiten turvaavat juuri kyseiseen perhekotiin sijoitettavalle lapselle turvallisen elinympäristön. Olosuhteilla tarkoitetaan ennen kaikkea henkistä ilmapiiriä, jossa lapsi perhekodissa elää, unohtamatta perhekodin rakenteellisia fyysisiä olosuhteita, kuten riittävää esteettömyyttä ja lapsen tarvitsemää varustetasoa. Perhekodin sopivuutta arvioitaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin sekä perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa

huomioon ja vastata perhehoitoon sijoitettavan lapsen tarpeisiin hänen etunsa mukaisesti. Lisäksi on selvítettävä, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan lapsen ja voiko perhehoitoon sijoitettava lapsi saada perhekodin muihin jäseniin nähden tasavertaisen kohtelun.

Ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden osalta pitkäaikaisessa perhehoidossa olevalle tulee pääsääntöisesti olla oma huone, tai mahdollisuus yksityisyyteen tulee turvata muulla tavoin. Perhekodin tulee olla perhehoidossa olevan henkilön tarvitsemien palvelujen ja läheisten yhteydenpidon kannalta toimiva. Sen tulee olla rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle perhehoidolle sopiva. Liikkumisen esteettömyyteen on hyvä kiinnittää huomiota esim. mahdollisuudessa apuvälineiden käyttöön.

Ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden osalta asiakasohjaaja/sosiaaliohjaaja/palveluohjaaja/sosiaalityöntekijä, perhehoidon koordinaattori ja perhehoitaja selvittävät yhdessä perhekodin soveltuvuutta vastaamaan asiakkaan tarpeeseen. Asiakasta ja tarvittaessa hänen läheistä kuullaan perhekotia valittaessa.

2.3. Perhekodissa hoidettavien lukumäärä

Perhehoitolaki 7 § Perhekodissa hoidettavien määrä

Perhekodissa saadaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina.

Perhekodissa saadaan kuitenkin hoitaa samanaikaisesti enintään kuutta henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on 6 §:n 1 momentissa ja toisella 3 momentissa säädetty kelpoisuus. (29.6.2016/510)

Perhehoitolaki 9 § Hoidettavien määrästä poikkeaminen

Jos kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille, voi perhekodissa tai ammatillisessa perhekodissa olla samanaikaisesti hoidettavana useampi henkilö kuin 7 ja 8 §:ssä säädetään. Lisäksi erityisestä syystä voidaan 7 ja 8 §:ssä säädetyistä samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismäärästä poiketa. Erityisenä syynä pidetään lähinnä tilannetta, jossa perhehoidossa samanaikaisesti hoidetaan vain täysi-ikäisiä henkilöitä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoito-sijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät mahdolliseksi poikkeamisen enimmäismäärästä.

Hoidettavien määrä on kuitenkin suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen.

Silloin kun lapsia on sijoitettuna samaan perhekotiin enemmän kuin neljä, on lasten huolenpidosta ja arjesta vastaamisen mahdollisuudet arvioitava suhteessa järjestelyihin ja aikaan, jota lasten yksilöllinen hoito ja huolenpito edellyttävät hoitajilta.

Kymenlaakson hyvinvointialueen viranhaltija päättää perhehoidon sijoituksista, arvioiden

aina sijoitettavien henkilöiden määrän huomioimalla perhehoitajan valmiudet ja mahdollisuudet vastata asiakkaiden hoidon tarpeeseen. Sijoitusta tehtäessä tulee niin perhehoito-lain kuin muidenkin asiakkaan asemaa turvaavien säännösten perusteella ottaa ensisijaisesti huomioon asiakkaan etu sekä muiden jo aiemmin perheeseen sijoitettujen henkilöiden sekä perheen omien lasten etu.

2.4. Perhehoidon muodot

Perhehoito voi olla lapsen, nuoren, työikäisen tai ikääntyneen asiakkaan lyhytaikaista tai pitkäaikaista (toistaiseksi voimassa olevaa) perhehoitoa, joka perustuu asiakkaan yksilöllisiin asiakassuunnitelmiin. Perhehoitoa voidaan toteuttaa myös osavuorokautisena. Perhehoito tapahtuu perhehoitajan tai asiakkaan yksityiskodissa. Perhehoitoon sijoittamisen lähtökohtana ovat asiakkaan elämäntilanne sekä tuen, ohjauksen, hoivan ja huolenpidon tarve. Perhehoito on tavallista perhe-elämää, jossa eheän arjen perustana ovat toistuvat ja säännölliset arkirutiinit. Sen vahvuutena ovat pysyvät ihmissuhteet, niiden luoma turva ja mahdollisuus kiintymyssuhteisiin.

2.4.1. Lyhytaikainen perhehoito / Ikäihmiset ja vammaiset henkilöt

Lyhytaikaisessa perhehoidossa oleva asiakas ei asu vakituisesti perhekodissa. Lyhytaikainen perhehoito voi tarkoittaa joko säännöllistä jaksohoitoa tai yksittäistä, määräaikaista hoitojaksoa esim. toipilasajalle. Lyhytaikaisesta perhehoidosta voidaan tehdä toistaiseksi voimassa oleva toimeksiantosopimus (esim. säännöllinen jaksohoito) tai määräaikainen toimeksiantosopimus. Mikäli perhehoito kestää yli 15 vrk yhtäjaksoisesti, tai kuukauden aikana hoitovuorokausia kertyy yli 15 vrk, perhehoitajalle maksetaan hoitojaksosta pitkäaikaisen perhehoidon kuukausipalkkio.

Lyhytaikainen perhehoito

- voi toteutua myös asiakkaan kotona (ns. kiertävä perhehoitaja)
- voidaan järjestää esimerkiksi omaishoitajan lakisääteisten vapaiden ajaksi
- voidaan järjestää toisen perhehoitajan sijaistamiseksi
- voi toteutua kokovuorokautisena tai osavuorokautisena.

Omaishoidon lakisääteisten vapaiden ja virkistysvapaiden aikaisesta hoidettavan hoidon toteuttamisesta perhehoitona päättää omaishoidon palveluohjaaja.

Vammaispalveluna myönnettävä lyhytaikainen perhehoito on usein muita palveluita täydentävä palvelu, jonka avulla voidaan mahdollistaa perheen toimiva arki ja esimerkiksi vammaisen lapsen vanhempien työssäkäynti. Kymenlaakson hyvinvointialueella vammaisen lapsi voi saada erityishuoltolain nojalla lyhytaikaista perhehoitoa osavuorokautisesti kuntouttavana aamu- tai iltapäivähoitona (APIP) ja tilapäisesti esimerkiksi koulujen lomakautena tai silloin, jos ei pärjää yksin kotona kouluaamuina tai koulun jälkeen iltapäivisin.

Lyhytaikaista huolenpitoa tai hoitoa voidaan järjestää erityishuoltona kehitysvammalain perusteella tai tarpeellisenä palveluna vammaispalvelulain mukaan.

2.4.2. Lyhytaikainen perhehoito lastensuojelussa

Lastensuojelussa sijoitukset lyhytaikaiseen perhehoitoon ovat joko kiireellisiä sijoituksia tai avohuollon tukitoimenpiteenä tehtyjä sijoituksia. Lyhytaikaisen avohuollon sijoituksen kesto on pääsääntöisesti enintään 3 kuukautta. Kiireellisen sijoituksen kesto on korkeintaan 30 päivää. Tarvittaessa erillisellä päätöksellä voidaan kiireellistä sijoitusta jatkaa vielä 30 päivän ajan. Sijoituksista päättää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Lyhytaikaista perhehoitoa voidaan käyttää esim. seuraavissa tilanteissa:

- Kiireellisissä sijoituksissa
- Arviointivaiheessa ennen pitkäaikaista sijoitusta
- Lastensuojelun avohuollon sijoituksissa
- Toisen perhehoitajan vapaan sijaistamisessa

2.4.3. Lyhytaikainen perhehoito asiakkaan kotiin tai perhekodissa lastensuojelun jälkihuollossa

Nuoren tukeminen esimerkiksi siirtymävaiheessa omaan asuntoon tai muussa haastavassa elämäntilanteessa. Nuorella ei ole esimerkiksi muuta tukiverkostoa tai hänellä on toiminnanohjauksen haasteita. Nuori asuu omassa kodissaan, mutta tarvitsee vahvaa tukea esimerkiksi viranomaisasioinneissa, rahankäytön hallinnassa, opintojen loppuunsaattamisessa/työelämään siirtymisessä, kodinhoidollisissa asioissa, sosiaalisen verkoston ja vapaa-ajan sisällön löytämisessä omatoimisen elämän alkuun saattamiseksi. Harkinnan perusteella nuoren tarvitsema tuki voidaan toteuttaa vähintään vuorokauden mittaisina jaksoina perhekodissa määräaikaisena jälkihuollon tukitoimena.

Tuen tavoitteet ja määrä sovitaan asiakassuunnitelmassa, tuen kesto on määräaikainen. Tuen muotoja ovat ohjaus, neuvonta ja tuki itsenäistymiseen. Perhehoitajalta edellytetään mahdollisuutta olla nuoren tukena hänen tarvitsemissaan asioissa asiakassuunnitelmassa määritellyn määrän ja tavoitteiden mukaisesti.

Perhehoitajan kanssa laaditaan toimeksiantosopimus. Perhehoidon toteutuessa asiakkaan kotona perhehoitajalle maksettava palkkio määräytyy nuoren asioista vastaavan sosiaalityöntekijän arvioiman määrän mukaisesti lastensuojelun lyhytaikaisen sijaishoidon palkkion määrän mukaisesti. (Esimerkiksi tuen määräksi arvioitu 32 h/kk maksetaan 10,24 € x 32 h/kk).

Perhehoidon toteutuessa perhekodissa sovittuina jaksoina perhehoitajalle maksettava palkkio määräytyy lastensuojelun lyhytaikaisen perhehoidon palkkion ja kulukorvauksen mukaisesti.

2.4.4. Sukulais- tai lähiverkostoperhehoito

Lastensuojelulaki 32 § Läheisverkoston kartoittaminen

Ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle on selvitettävä lapsen vanhemman, jonka luona lapsi ei pääasiallisesti asu, sukulaisten tai muiden lapselle läheisten henkilöiden mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai muutoin osallistua lapsen tukemiseen. Selvittäminen voidaan jättää tekemättä, jos sitä ei asian kiireellisyyden tai muun perustellun syyn vuoksi ole tarpeen tehdä. Lapsen asumista ja sijoituspaikkaa koskeva asia on ratkaistava aina lapsen edun mukaisella tavalla.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee ryhtyä toimenpiteisiin lapsen huollon järjestämiseksi vanhempien välisellä sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä, jos tätä on lapsen edun kannalta pidettävä aiheellisena. Henkilölle, jolle on uskottu lapsen huolto lapsen vanhempien ohella tai sijasta ja jonka luona lapsi asuu, tulee tarvittaessa turvata perhehoitajain (263/2015) 10 § mainitut edellytykset lapsen hoitamiseksi ja kasvattamiseksi.

Läheisverkostosijoitus lastensuojelussa tarkoittaa lapsen sijoittamista perhehoitoon oman biologisen tai muun lähiverkoston kuuluvan luokse lyhytaikaisena tai pitkäaikaisena perhehoitona. Lyhytaikainen läheisverkostosijoitus voi olla mahdollinen esimerkiksi, kun vielä arvioidaan vaihtoehtoja lapsen huostaanotolle ja on tarvetta tehdä huoltajuusjärjestelyjä.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä kartoittaa lapsen läheisverkoston. Lapsen läheisverkoston voi kuulua muitakin ihmisiä kuin lapsen sukulaisia. Lapselle läheisiä henkilöitä voivat olla esimerkiksi kummit, naapurit tai hoitajat. Olennaista on selvittää lapsen oma kokemus siitä, ketkä ovat hänelle läheisiä ihmisiä. Mikäli lapsen läheisverkostosta löytyy henkilö, joka on halukas ryhtymään lapsen perhehoitajaksi, tekevät lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja perhehoidon koordinaattori selvityksen perheen valmiuksista sekä olosuhteista.

Läheisverkostoperhehoitajaksi alkavilta vaaditaan perhehoidon ennakkovalmennuksen suorittaminen. Perhehoitajan osallistuminen ennakkovalmennukseen tapahtuu ennakkoon tai vuoden kuluessa tehtävän aloittamisesta. Läheisperhehoitajat ovat toimeksiantosuhteessa Kymenlaakson hyvinvointialueeseen ja he ovat perhehoitajina yhdenvertaisessa asemassa muiden perhehoitajien kanssa.

2.4.5. Osavuorokautinen perhehoito

Osavuorokautinen perhehoito on ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden yksilölliseen tarpeeseen perustuvaa kertaluonteista tai säännöllisesti toistuvaa perhehoitoa.

2.4.6. Toistaiseksi voimassa oleva (pitkäaikainen) perhehoito

Perhehoito voi olla toistaiseksi voimassa olevaa (pitkäaikaista) tai määräaikaista, jolloin asiakas asuu perhekodissa. Pitkäaikainen perhehoito tarjoaa turvallisen ja kodinomaisen

perhe-elämän. Se tarjoaa turvallisen vaihtoehdon silloin, kun ihminen ei voi asua tai ei selviydy tukitoimien avulla omassa kodissaan.

Lastensuojelussa pitkäaikaiseen perhehoitoon sijoitettu lapsi on usein huostaanotettu. Sijoituksen tarvetta ja kestoa arvioidaan tarpeen mukaisesti. Pitkäaikaista vammaisen lapsen perhehoitoa voidaan järjestää esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsi tarvitsee hoitoa ja huolenpitoa, johon vanhempien elämäntilanne ja voimavarat eivät anna mahdollisuutta. Ikääntyneille ja aikuisille vammaisille henkilöille perhehoito voi olla ratkaisu pitkäaikaisen asumisen ja tarvittavan hoidon ja huolenpidon järjestämiseen esimerkiksi tilanteissa, joissa vammaisen henkilö on asunut pitkään lapsuudenkodissaan ja hän tarvitsee perhetilanteen muuttuessa uuden kodin. Pitkäaikaisessa perhehoidossa oleva ikäihminen tai vammaisen henkilö voi tarvittaessa saada asumisen ja ylläpidon lisäksi yksilölliseen tarpeensa mukaiset sosiaali- ja terveystalvet mukaan lukien vammaispalvelut, kuten kuljetuspalvelut ja henkilökohtaisen avun sekä kotihoidon palvelut.

3. PERHEHOIDON JÄRJESTÄMINEN JA MYÖNTÄMINEN

Kymenlaakson hyvinvointialueen tehtävänä on järjestää ja tuottaa kaikille maakunnan asukkaille yhdenvertaiset ja helposti saavutettavat sote-palvelut. Perhehoito on yksi sosiaalipalvelu, jolla voidaan vastata asiakkaan palvelutarpeeseen. Sen myöntäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin ja sen pohjalta laadittuun asiakassuunnitelmaa. Perhehoito on sosiaalihuoltolain mukaista avohoitoa. Perhehoitoa voidaan järjestää sosiaalihuoltolain, erityishuollosta annetun lain, lastensuojelulain, vanhuspalvelulain tai omaishoidon tuesta annetun lain perusteella. Kymenlaakson hyvinvointialue vastaa perhehoidon asiakkaiden

valinnasta, palvelusta tiedottamisesta asiakkailleen sekä viranomaispäätösten tekemisestä. Hyvinvointialueen perhehoidon järjestämisestä vastaavat viranomaiset laativat perhehoidon toimeksiantosopimukset sekä perhehoitoon liittyvät asiakaskohtaiset asiakassuunnitelmat. Lyhytaikainen perhehoito liitetään usein palveluna osaksi asiakkaan muuta jo olemassa olevaa asiakaskohtaista suunnitelmaa (esim. omaishoidon tuen suunnitelma tai vammaispalvelun asiakassuunnitelma) tai tarvittaessa siitä laaditaan oma suunnitelma.

Perhehoidon suunnittelu, koordinointi ja järjestäminen ovat yhteistyötä perhehoidon vastuuviranomaisen (perhehoidon koordinaattori) ja asiakkaan asioista vastaavan viranomaisen (sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja/palveluohjaaja/asiakasohjaaja) välillä. Kymenlaakson hyvinvointialueen velvollisuutena on vastata ja järjestää perhehoidon lakisääteinen tuki sekä seurata ja arvioida perhehoidon toteutumista yhdessä perhehoitajan kanssa (Perhehoitolaki 22 §).

Hyvinvointialueen perhehoidon palveluihin on laadittu omavalvontasuunnitelma. Omavalvonnan avulla varmistetaan asiakas- ja potilasturvallisuustyön, hyvän asiakaspalvelun ja laatuystön toteutuminen. Omavalvonta kuvaa niitä käytänteitä, joiden avulla voidaan valvoa,

seurata, arvioida ja kehittää toimintaa. Omavalvontasuunnitelma on saatavilla perhehoidon toimintayksiköissä ja luettavissa Kymenlaakson hyvinvointialueen internetsivuilla osoitteessa:

<https://julkaisut.kymenhva.fi:8443/ktwebscr/fileshow?doctype=3&docid=205573>

Perhehoitoon sijoittamisessa korostuvat asiakkaan yksikölliset tarpeet, tuen, ohjauksen sekä hoivan ja huolenpidon tarve. Perhehoidon toteutuksen kannalta on tärkeää, että asiakkaalle löydetään juuri hänelle parhaiten sopiva perhehoitaja tai perhekoti ja perhehoidon toteutustapa.

Aikuisten (ikäntyneet/vammaiset) osalta tulee huomioida, ettei perhehoitoon sovellu asiakas, joka tarvitsee;

- jatkuvaa sairaalatasoista hoitoa, valvoo öisin ja käyttäytyy häiritsevästi muita kohtaan eikä sitä saada hallintaan,
- valvoo öisin ja häiritsee muita
- tarvitsee säännöllisesti apua öiseen aikaan
- on aggressiivinen, eikä käyttäytymistä saada hallintaan niin, että perhehoitajan tai muiden perhekodissa asuvien henkilöiden turvallisuus voitaisiin turvata
- Pyrkii määrätietoisesti pois, minkä johdosta valvonta ja turvallisuus vaarantuvat
- Tarvitsee siirtymiseen tai liikkumiseen sellaisia apuvälineitä, joiden käyttäminen ei ole mahdollista perhekodissa
- Tarvitsee jatkuvasti päivittäisissä toimissa kahden henkilön apua
- On oikeustoimikelpoinen ja ymmärtää hoidontarpeensa, mutta ei halua vastaanottaa perhehoitoa
- ei sitoudu yhteistyöhön tai jonka omaiset eivät sitoudu yhteistyöhön
- henkilö, joka tarvitsee rajoitustoimenpiteitä (EHL)

Perhehoidon järjestäminen on tiimityötä, jossa jokaisella on omat vastualueet sekä myös työtehtävät, joista vastataan yhdessä. Koordinaattorit ja sosiaalityöntekijät/asiakasohjaajat/sosiaaliohjaajat/palveluohjaajat työskentelevät tarvittaessa työpareina. Seuraavana on lueteltuna koordinaattoreiden ja sosiaalityöntekijöiden, asiakasohjaajien/sosiaaliohjaajien/palveluohjaajien työtehtäviä, joista osa on siis yhteisiä jaettuja työtehtäviä.

3.1. Perhehoidon koordinaattorit

Perhehoidon koordinaattorit toimivat Kymenlaakson hyvinvointialueella perhehoitajille nimettyinä vastuutyöntekijöinä. Koordinaattorin yhteystiedot on kirjattu toimeksiantosopimukseen. Koordinaattori vastaa perhehoitajille annettavasta tuesta ja perhehoidon valvonnasta. Koordinaattorin valvontatehtävä on lähtökohtaisesti ennaltaehkäisevää ja ohjaavaa valvontaa, jonka tarkoituksena on ohjata perhehoitajia toimimaan tehtävässään lakien ja asetusten mukaisesti. Sosiaalityöntekijä/asiakasohjaaja/palveluohjaaja valvoo asiakkaan asemaa, oikeuksia ja etua perhehoidossa.

Perhehoidon koordinaattorin keskeisiin tehtäviin kuuluu:

- Asiakkaan tarpeisiin vastaavan perhekodin/perhehoitajan löytäminen
- Toimeksiantosopimuksen valmistelu sekä puitesopimuksen valmisteluun osallistuminen
- Perhehoitajien tukeminen
- Perhehoidonohjaus- ja valvontatehtävät yhteistyössä sosiaalityöntekijän/asiakasohjaajan/palveluohjaajan kanssa
- Perhehoitoa koskevien yleisten ja ajankohtaisten asioiden tiedottaminen perhehoitajalle
- Perhehoitajien aseman ja oikeuksien toteutumisen tukeminen
- Perhehoidossa olevien asiakkaiden tilapäishoidon (tilapäishoitaja) suunnittelemisen ja järjestämisen
- Perhehoitajien vapaiden järjestämisen
- Perhehoitajien yhteyshenkilönä toimiminen perhehoitoa koskevissa asioissa
- Perhehoitajien tietojen ylläpitäminen ja kirjaaminen sähköiseen järjestelmään
- Ryhmätapaamisten ja täydennyskoulutusten järjestäminen
- Neuvojen, ohjauksen ja tiedon antaminen perhehoidosta ja perhehoitajuudesta kiinnostuneille
- Läheisverkostosijoitusten olosuhdeselvityksissä sosiaalityöntekijän työparina toimiminen
- Perhehoidon kehittäminen

3.2. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä toteuttaa sosiaalihuoltolain 15 § mukaista sosiaalityötä, joka on lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle turvattu sosiaalipalvelu. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on virkavastuu, jonka nojalla hän ohjaa, suunnittelee ja seuraa lapsen lastensuojelun tukitoimenpiteiden ja palvelujen vaikuttavuutta ja toteuttamista lapsen edun mukaisesti. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja hänen toteuttamansa sosiaalityö ovat keskeisessä asemassa koko lapsen lastensuojelun asiakkuuden ajan.

Perhehoitoon sijoitetun lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän keskeisiin tehtäviin kuuluu:

- Sijoitusten valmistelu ja kaikki lasta koskeva päätöksenteko
- Lasta koskevan lastensuojelun asiakasprosessin johtaminen
- Lapsen lastensuojelun asiakkuuden suunnittelu, toteutus ja seuranta
- Lapsen kokonaisvaltaisen edun toteutumisen valvominen perhehoidossa
- Lapsen yhteydenpito-oikeuden laadun ja laajuuden määrittäminen perhehoidon aikana
- Lapsen asiakassuunnitelman laatimisesta, tarkistamisesta ja päivittämisestä vastaaminen
- Perhehoidossa olevan lapsen säännöllinen ja henkilökohtainen tapaaminen

- Perhehoitajan kuuleminen lapsen asioissa
- Perhehoidon olosuhdeselvitysten tekeminen läheisverkostosijoituksen yhteydessä
- Perhehoidon valvonta ja mahdollisiin epäkohtiin puuttuminen
- Perhehoidon kehittäminen

3.3. Sosiaalityöntekijä, asiakasohjaaja, sosiaaliohjaaja, palveluohjaaja / ikääntyneet, vammaiset henkilöt

Sosiaalityöntekijä/asiakasohjaaja/sosiaaliohjaaja/palveluohjaaja vastaa ikääntyneille ja vammaisille henkilöille perhehoidon järjestämisestä ja tekee päätöksen perhehoidon palvelun myöntämisestä sekä siitä perittävistä maksuista. Sosiaalityöntekijä/asiakasohjaaja/palveluohjaaja yhdessä perhehoidon koordinaattorin kanssa etsii asiakkaalle hänen tarpeitaan vastaavan perhehoitajan. Sosiaalityöntekijä/asiakasohjaaja/sosiaaliohjaaja/palveluohjaaja vastaa asiakkaan asiakassuunnitelman laatimisesta sekä järjestää asiakkaalle hänen muut mahdollisesti tarvitsemat sosiaalihuollon palvelut ja koordinoi asiakkaan palveluita.

Perhehoidossa olevan asiakkaan sosiaalityöntekijän/asiakasohjaaja/sosiaaliohjaaja/ palveluohjaajan keskeisiä tehtäviä ovat:

- Perhehoidon palvelun myöntäminen ja päätöksenteko
- Asiakkaan perhehoidon ohella tarvitsemien muiden palveluiden järjestäminen/koordinointi
- Perhehoidon palvelun toteutumisen seuranta ja asiakkaan oikeuksien toteutumisen valvonta
- Asiakkaan asiakassuunnitelman laatimisesta, tarkistamisesta ja päivittämisestä vastaaminen
- Perhehoidossa olevan asiakkaan säännölliset tapaamiset
- Tiivis yhteistyö perhehoitajan kanssa ja perhehoitajan kuuleminen asiakkaan asioissa
- Perhehoidon valvonta ja mahdollisiin epäkohtiin puuttuminen
- Perhehoidon kehittämiseen osallistuminen

4. PERHEHOITAJANA TOIMIMISEN ALOITTAMINEN

Perhehoidosta kiinnostuneet perheet ohjataan ottamaan yhteyttä Kymenlaakson hyvinvointialueen perhehoidon koordinaattoreihin, joilta saa neuvontaa ja ohjausta sekä tietoa perhehoidosta ja toteutettavista ennakkovalmennuksista. Lisätietoa perhehoidosta saa myös Kymenlaakson hyvinvointialueen nettisivuilta.

Kaikki perhehoitajaksi ja/tai perhehoitajan sijaistamisesta kiinnostuneet ohjataan käymään Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kanssa yhteistyössä toteutettava ennakkovalmennus koulutus ennen perhehoitajaksi ryhtymistä. Perhehoidon koordinaattorin kanssa

sovitaan koulutuksen aloitusajankohdasta ja neuvotaan ilmoittautumiseen.

4.1. Ennen ennakkovalmennuksen alkamista

Ennen ennakkovalmennukseen hyväksymistä perhehoidon vastuuviranomaiset (perhehoidon palveluesimies ja perhehoidon koordinaattori) tapaavat valmennuksesta kiinnostuneen perheen perhehoitajaksi ryhtymisen mahdollisten ehdottomien esteiden selvittämiseksi. Mikäli perhehoitoa on tarkoitus toteuttaa perhekodissa, tulee molempien puolisoiden osallistua valmennukseen ja esittää esteettömyytensä toimia perhehoitajana. Ennakkovalmennuksen yhteydessä selvitetään kaikkien perheenjäsenten mielipide perheko-tiperheeksi ryhtymisestä.

Ennen ennakkovalmennukseen hyväksymistä on kaikkien perhehoitajiksi aikovien henkilöiden esitettävä perhehoidosta vastaavalle esimiehelle:

- terveydentilaa koskeva T-lausunto
- rikosrekisteriote (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 14.6.2002/504 5 §)

Todistusten hankintakustannuksista vastaa perhehoitajaksi aikova. Todistukset tarkistetaan ensimmäisellä tapaamiskerralla.

4.2. Ennakkovalmennus

Ennakkovalmennus on tarkoitettu perhehoidosta kiinnostuneille ja/tai perhehoitajiksi aikoville. Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Ennakkovalmennus tarjoaa mahdollisuuden valmentautua niin lasten, nuorten, ikäihmisten kuin

vammaistenkin perhehoitajaksi. Ennakkovalmennus koostuu seitsemästä koko päivän kestävästä koulutuskokonaisuudesta, joissa aiheina ovat:

- Perhehoitoa ohjaava lainsäädäntö ja perhehoidon eri muodot, perhehoitajan asema ja velvollisuudet.
- Perhehoitajuuden tuomaan muutokseen valmistautuminen.
- Lasten ja nuorten perhehoito – lapsen oikeus perheeseen ja jatkuvuuteen, lapsen tarve kiintymykseen ja perhesuhteisiin, lapsen oikeus hoivaan, kasvatukseen ja turvaan. (2pv)
- Ikäihmisten perhehoito – ikääntyminen, turvallinen ja hyvä arki, ikääntyneen voimavaralähtöinen toimijuuden tukeminen.
- Vammaisten perhehoito – vammaisuus, lapsen, nuoren ja aikuisen tuki, hyvän elämän ja toimintakyvyn voimavaralähtöinen tukeminen.
- Lääkehoidon perusteet, perhehoidon turvallisuuteen liittyvät kysymykset sekä koulutuksen ja oman perhehoitajuuden loppureflekto.

Ennakkovalmennuksessa kouluttajina toimivat ammattikorkeakoulun lehtorit sekä perhehoidon asiantuntijat. Ennakkovalmennuksia tullaan järjestämään 2 x vuodessa.

Valmennuksessa jaetaan keskeistä perhehoitajuuteen liittyvää tietoa sekä kokemuksellisen oppimisen kautta eläydytään omiin tunteisiin perhehoidon toteutukseen liittyen. Lastensuojelun osalta korostuu myös lapsen ja hänen vanhempiansa tilanteisiin ja tunteisiin eläytyminen sijoitusprosessin eri vaiheissa. Valmennuskurssin aikana osallistujat arvioivat omia vahvuuksiaan ja kehittämistarpeitaan. Lisäksi osallistujat ja kouluttajat yhdessä arvioivat perheen valmiuksia toimia perhehoitajina.

4.3. Ennakkovalmennuksen jälkeen

Ennakkovalmennuksen jälkeen perhehoitajaksi haluavien osalta Kymenlaakson hyvinvointialueen perhehoidosta vastaavat viranomaiset (perhehoidon palveluesimies ja perhehoidon koordinaattori) tekevät kaksi noin 1,5 h kestävästä kotikäyntiä ennakkovalmennuksen suorittaneen luokse. Käynneillä viranomaiset arvioivat perhehoitajaksi aikovan soveltuvuutta ja tarkastavat kodin sopivuuden perhehoitokodiksi. Käynneillä kuullaan kaikkia perheenjäseniä heidän mielipiteensä selvittämiseksi. Ennakkovalmennuksen hyväksytysti suorittaneiden, perhehoitajaksi hyväksytyjen kanssa tehdään puitesopimus ja he jäävät odotamaan heille sopivaa asiakasta.

5. PERHEHOIDON PUITESOPIMUS JA TOIMEKSIANTOSOPIMUS

5.1. Puitesopimus

Kymenlaakson hyvinvointialueen ja perhehoitajan välille solmitaan puitesopimus, kun perhe on hyväksytty perhehoitoperheeksi. Sopimus tehdään ennakkovalmennuksen hyväksytysti suorittaneiden kanssa sekä läheisverkostosijoitusten yhteydessä. Puitesopimuksen lisäksi jokaisen sijoituksen yhteydessä laaditaan asiakaskohtainen perhehoitajan ja Kymenlaakson hyvinvointialueen välinen toimeksiantosopimus. Puitesopimus ei oikeuta perhehoitajaa saamaan tai velvoita ottamaan asiakkaita tai tiettyä asiakasmäärää. Ennakkovalmennuksen käyneet ja puitesopimuksen allekirjoittaneet perhehoitajat sitoutuvat toimimaan vain Kymenlaakson hyvinvointialueen perhehoitajina vähintään kahden (2) vuoden ajan ennakkovalmennuksen päättymisestä. Puitesopimuksen voimassaolon aikana Kymenlaakson hyvinvointialue tukee perhehoitajaa järjestämällä koulutuksia ja mahdollisia muita tapaamisia sekä sijoituksen aikana alkutuen, perustuen ja tehostetun tuen eri muodoin. Puitesopimuksella perhehoitaja sitoutuu noudattamaan salassapittoa ja vaitiolon sekä tietosuojaan liittyviä ohjeistuksia, jo asiakkuuden käynnistämisen valmisteluvaiheessa.

Puitesopimuksilla varmistetaan perhehoitajarekisterin ajantasainen tieto ennakkovalmennuksen käynneistä ja hyväksytyistä perhehoitajista asiakkaan perhehoitoa valmisteltaessa.

Puitesopimuksen valmistelee Kymenlaakson hyvinvointialueen perhehoidon palveluesimies yhdessä perhehoidon koordinaattorin kanssa ja hyvinvointialueen puolesta sen alikirjoittaa tulosaluejohtaja.

Yhteistyön päättyessä puitesopimus irtisanotaan kirjallisesti yhden kuukauden irtisanomisajalla ja perhehoitajan tiedot poistetaan perhehoitajarekisteristä.

5.2. Toimeksiantosopimus

Perhehoitolaki 10 §

Perhehoitajan ja hyvinvointialueen välisessä toimeksiantosopimuksessa tulee sopia: (8.7.2022/606)

- 1) perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta;*
 - 2) perhehoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisten käyttövarojen maksamisesta;*
 - 3) perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta;*
 - 4) hoidon arvioidusta kestosta;*
 - 5) perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta;*
 - 6 a) hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä; (29.6.2016/510)*
 - 6) perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta; (29.6.2016/510)*
 - 7) toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta; (29.6.2016/510)*
 - 8) tarvittaessa muista perhekotia ja perhehoitoa koskevista seikoista; (29.6.2016/510)*
 - 9) yhteistyöstä hyvinvointialueen ja perhehoitajan kesken. (8.7.2022/606)*
- Toimeksiantosopimusta tarkistetaan hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta.*
- Tässä laissa tarkoitetun toimeksiantosopimuksen tehnyt ei ole työ-sopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitetussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen. (8.7.2022/606)*

Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon sijoitettavan asiakkaan osalta erikseen ja se laaditaan aina ennen sijoituksen alkamista. Poikkeuksena voi olla esimerkiksi viikonlopun aikana tehdyt kiireelliset sijoitukset. Perhehoito perustuu sosiaalityöntekijän/asiakasohjaajan/sosiaaliohjaajan/palveluohjaajan kartoittamiin asiakkaan tarpeisiin. Kymenlaakson hyvinvointialueen perhehoidossa on yhtenäinen toimeksiantosopimus pohja. Toimeksiantosopimukseen kirjattavista asiakaskohtaisiin tarpeisiin perustuvista asioista (esimerkiksi sijoituksen kestosta, perhehoidon muodoista) sovitaan hyvinvointialueen sosiaalityöntekijän/ asiakasohjaajan/ sosiaaliohjaajan/ palveluohjaajan, perhehoitajan sekä perhehoidon koordinaattorin yhteistyöpalaverissa.

Toimeksiantosopimus on asiakirja, jossa sovitaan hoitosuhteeseen liittyvät velvollisuudet ja oikeudet. Toimeksiantosopimuksessa ilmenee myös mm. perhehoitajalle maksettavat palkkiot ja korvaukset, perhehoitajan tuki sekä sopimuksen irtisanomiseen liittyvät asiat. Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevalle asiakkaalle toimeksiantosopimus tehdään toistaiseksi

voimassa olevana. Lyhytaikaisesta perhehoidosta voidaan tehdä määräaikainen toimeksiantosopimus tai toistaiseksi voimassa oleva toimeksiantosopimus (esim. säännöllinen jaksohoito). Jälkihuollon sopimukset tehdään määräaikaisina.

Ennen toimeksiantosopimuksen allekirjoittamista perhehoitajaksi aikova henkilö ei ole kyseisen asiakkaan perhehoitaja. Toimeksiantosopimus on virallinen, kahden osapuolen välinen sopimus, jonka sisältöä kumpikaan osapuoli ei yksin voi muuttaa. Toimeksiantosopimus on voimassa sovitusta ajankohdasta lähtien, kun molemmat osapuolet allekirjoittavat sen sovitusti.

Asiakaskohtainen toimeksiantosopimus tehdään yhteistyössä sopijaosapuolten kesken. Sopimukseen liittyvistä asioista on keskusteltava ja sovittava mahdollisuuksien mukaan hyvissä ajoin ennen asiakkaan siirtymistä perheeseen/perhehoidon käynnistymistä. Toimeksiantosopimuksessa tulee kirjata sovittavat asiat selkeästi ja yksiselitteisesti tulkittavina. Toimeksiantosopimus tehdään hyvinvointialueen toimeksiantosopimus pohjalle ja lähetetään perhehoitajalle sähköisesti allekirjoitettavaksi.

Toimeksiantosopimuksessa viitataan päivämäärällä vahvistettuun toimintaohjeeseen, jota hyvinvointialueella noudatetaan ja joka on jokaisen perhehoitajan käytettävissä oleva asiakirja. Kymenlaakson hyvinvointialueen perhehoidon toimintaohjeen sisältöä tarkastetaan tarvittaessa. Toimintaohjeen muutos ei automaattisesti muuta toimeksiantosopimuksen sisältöä, vaan muutoksista on sovittava toimeksiantosopimus uusimalla.

Toimeksiantosopimuksessa perhehoitajat sitoutuvat antamaan hyvää asiakas-, jälkihuolto- ja/tai hoito- ja palvelusuunnitelman mukaista hoitoa. Toimeksiantosopimuksella allekirjoittaneet osapuolet sitoutuvat yhteistyöhön laadukkaan perhehoidon takaamiseksi. Mikäli asiakkaan hoivan ja tuen tarve muuttuu, tehdään uusi toimeksiantosopimus. Kumpikin osapuoli voi tuoda esille tarpeen toimeksiantosopimuksen ajantasaisuuden tarkistamiselle.

Perhehoitaja ei ole työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitetussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan tai kuntayhtymään.

Jos perhekodissa asuu pariskunta, on molempien oltava perhehoitajia. Allekirjoitettuaan sopimuksen, perhehoitolain ja työtaturma- ja ammattitautilain edellyttämät vakuutukset tulevat voimaan molempien osalta ja molemmilla on juridisesti samat oikeudet ja velvollisuudet osallistua perhehoidossa olevan asiakkaan hoitoon. Perhehoitajan elämäntilanteen muutoksista tulee perhehoitajan ilmoittaa viipymättä sekä asiakkaan sijoittaneelle hyvinvointialueelle, että hyvinvointialueelle, jossa perhekoti sijaitsee.

5.3. Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen 12 §

*Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päätty-
mään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua.*

*Jos valvonnan yhteydessä perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteel-
liseksi, hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen tulee pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Jos
puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa
tai kohtuullisessa ajassa, toimeksi-antosopimus voidaan purkaa välittömästi. (8.7.2022/606)*

Toistaiseksi voimassa olevan toimeksiantosopimuksen irtisanominen

Toistaiseksi voimassa olevan toimeksiantosopimuksen irtisanomisaika on kaksi kuukautta. Toimeksiantosopimuksen voi irtisanoa kumpi tahansa osapuoli ilmoittamalla tästä kirjalli-
sesti toiselle osapuolelle. Irtisanomisaika alkaa irtisanomisen tiedoksiannosta. Tiedoksianto
toimitetaan hyvinvointialueen puolelta tavallisena tiedoksiantona kirjeitse. Vastaanottajan
katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei
muuta näytetä. Tiedoksianto irtisanomisesta voidaan luovuttaa myös henkilökohtaisesti
tiedoksiannon vastaanottajalle tai tämän edustajalle.

Perhehoitajan irtisanoessa perhehoidon toimeksiantosopimuksen, irtisanomisen katsotaan
tulleen hyvinvointialueen tietoon ilmoituksen saapumispäivänä.

Irtisanomisajalta perhehoitajalle maksetaan toimeksiantosopimuksen mukainen palkkio.
Kulukorvausta maksetaan irtisanomisajalta vain niiltä päiviltä, jotka asiakas on perheko-
dissa.

Määräaikaisen toimeksiantosopimuksen irtisanominen

Perhehoidon päättyessä kesken määräaikaisen toimeksiantosopimuksen sopimuskauden,
maksetaan perhehoitajalle tarpeen päättymistä seuraavasta päivästä alkaen puolelta jäljellä
olevasta määräaikaisuudesta, kuitenkin enintään 7 päivän ajalta, 50 % hoitopalkkion ja ku-
lukorvauksen määrästä. Alle 3 kuukautta kestäviä toimeksiantosopimuksia ei erikseen kir-
jallisesti irtisanota, vaan ne päättyvät toimeksiantosopimuksen määräajan puitteissa.

Yli 3 kuukautta kestävät määräaikaiset toimeksiantosopimukset, joissa määräaikaa on jäl-
jellä yli kaksi kuukautta, irtisanotaan kirjallisesti. Irtisanomisaika on kaksi kuukautta ja se
alkaa irtisanomisen tiedoksiannosta. Riippumatta määräaikaisen toimeksiantosopimuksen
jäljellä olevan määräajan pituudesta, maksetaan perhehoitajalle perhehoidon tarpeen
päättymistä seuraavasta päivästä alkaen puolelta jäljellä olevasta määräaikaisuudesta, kui-
tenkin enintään 7 päivän ajalta, 50 % hoitopalkkion ja kulukorvauksen määrästä.

Toimeksiantosopimuksen purkaminen

Sopimus voidaan purkaa välittömästi, jos perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi, eikä puutteita korjata asetetussa määräajassa tai jos puutteita ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa. Sopimus katsotaan purkautuneeksi siitä päivästä, kun asiakas tosiasiallisesti muuttaa pois perhehoitoperheestä.

Lastensuojelun perhehoidon toimeksiantosopimus päättyy kuitenkin viimeistään silloin, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

6. PERHEHOITAJAN VASTUUT, VELVOITTEET JA OIKEUDET

Perhehoito on julkinen hallintotehtävä, jonka sisältönä on perhehoidossa olevan asiakkaan hoiva, hoito ja huolenpito sekä lasten/nuorten kasvatus. Perhehoitajan vastuisiin kuuluvat asiakassuunnitelman mukainen hyvän perhehoidon toteuttaminen, perheenjäsenenä olemisen turvaaminen asiakkaalle, sitoutuminen toimimaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden sekä asiakkaan läheisten kanssa. Perhehoitaja sitoutuu perhehoidon tehtävään.

Vastuut

- asiakkaan arkipäivän hoidosta, kasvatuksesta ja huolenpidosta asiakassuunnitelman ja asiakkaan asioista vastaavan sosiaalityöntekijän /asiakasohjaajan/ palveluohjaajan muun ohjauksen/päätösten mukaisesti
- lapsen hoito ja kasvatustehtävän sujuvuuden edellyttämät lapsen tavanomaiseen arkeen liittyvät ratkaisut, rajat, ohjeet ja neuvot lapsen edun mukaisen tosiasiallisen huollon toteutumisen turvaamiseksi
- Hoitaa ja pitää huolta asiakkaasta hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaan
- Auttaa ja tukee asiakasta hänen omien voimavarojensa hyödyntämisessä
- Ylläpitää ja edesauttaa asiakkaan toimintakykyä
- Tukee ja mahdollistaa asiakkaan ja hänen läheistensä yhteydenpitoa

Velvoitteet

- antaa asiakkaalle laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää
- kunnioittaa asiakkaan ihmisarvoa, vakaumusta, yksityisyyttä, ihmis- ja perusoikeuksia sekä oikeusturvaa
- tukea ja edistää asiakkaan yhteydenpito-oikeuden toteutumista
- yhteistoimintaan asiakkaan asioista vastaavaan sosiaalityöntekijän/asiakasohjaajan/palveluohjaajan kanssa

- turvata asiakkaalle hyvä hoito ja kasvatus sekä huolenpito ja valvonta
- edistää asiakkaan oikeuksien toteutumista
- edistää yhteydenpitoa asiakassuunnitelmassa sovitulla tavalla
- edistää asiakkaan pääsemistä hoitoon ja erityisen tuen järjestämistä
- edistää asiakkaan osallisuutta
- pitää salassa asiakasta ja hänen läheisiään koskevat tiedot
- ilmoittaa perhehoitoon liittyvissä olosuhteissa tapahtuneista muutoksista
- hakea ja ottaa itselleen vastaan apua ja tukea, mikäli sen katsotaan olevan asiakkaan hyvän hoidon ja huolenpidon edistämiseksi tarpeellista
- tuottaa tietoa perhehoitoon sijoitetun asiakkaan arjesta

Yhteistyö ja yhteydenpito

Julkista hallintotehtävää hoitavan perhehoitajan yhteistyökyky sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen ja lapsen vanhempien kanssa on paitsi toimeksiantosopimukseen kirjoitettu ehto myös lakiin perustuva vaatimus (LSL 52 ja 79§). Siksi myös perhehoitajan yhteistyövalmiudet ovat keskeisessä asemassa, kun arvioidaan perhekodissa annettavan hoidon kokonaisvaltaista lapsen edun mukaisuutta.

Perhehoitaja ja asiakkaan asioista vastaava sosiaalityöntekijä/asiakasohjaaja/palveluohjaaja tekevät yhteistyötä asiakkaan edun toteutumiseksi sijoituksen aikana. Asiakkaalle järjestetään säännöllisesti asiakassuunnitelmaneuvoittelu, johon perhehoitaja osallistuu. Perhehoidon koordinaattori osallistuu asiakassuunnitelmaneuvoitteluihin tarvittaessa perhehoitajan tai asiakkaan asioista vastaavan sosiaalityöntekijän toiveesta.

Perhehoitaja tekee yhteistyötä perhehoidossa olevan asiakkaan läheisten, perhehoidon koordinaattorin ja muiden yhteistyötahojen kanssa asiakassuunnitelmassa sovitulla tavalla. Asiakassuunnitelman mukainen yhteydenpito toteutuu myös perhehoitajan vapaiden aikana sijaishoitajan toimesta.

Perhehoitajan tulee pitää asiakkaan asioista vastaava sosiaalityöntekijä / asiakasohjaaja / palveluohjaaja ajan tasalla perhehoitoon sijoitettuun asiakkaaseen liittyvissä asioissa hyvinvointialueen määrittämällä tavoilla.

Oikeudet

Perhehoitajalla on oikeus saada sellaiset hoidettavaa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä hoivan ja huolenpidon onnistumiseksi (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 17§). Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot säilytetään asianmukaisesti lukitussa paikassa.

Perhehoitajalla on oikeus saada itseään koskevat asiakirjat sekä asiakkaan asiakirjat itseään koskevin osin tiedoksi (Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 12 §). Kymenlaakson hyvinvointialueen toimintamallin mukaan perhehoitajan tulee pyytää itseään koskevat tiedot kirjallisesti (joko vapaamuotoisesti tai rekisteritietopyyntölomakkeella). Asiakirjat toimitte-

taan perhehoitajalle viimeistään kuukauden kuluessa pyynnön saapumisesta vastaanottajalle. Asiakirjat toimitetaan postitse tai perhehoitaja voi noutaa ne erikseen sovitusta paikasta.

Mikäli perhehoitajan näkemyksen mukaan asiakirjoissa on virheellistä tietoa, hänen tulee esittää eriävä näkemyksensä kirjallisesti. Tämä perhehoitajan esittämä korjaus kirjataan asiakastietojärjestelmään. Mikäli perhehoitaja pyytää asiakirjoja, joita hänelle ei voida luovuttaa, niistä laaditaan kielteinen päätös. Tämä päätös on muutoksenhakukelpoinen.

Perhehoitajalla on oikeus tulla kuulluksi asiaan osallisena. Lastensuojelulain mukaan 12 vuotta täyttäneelle lapselle, lapsen vanhemmalle, huoltajalle ja henkilölle, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöstä lapsen huostaanotosta, sijaishuollosta, sijaishuollon muutoksesta tai huostaanoton lopettamisesta. Ennen päätöstä lapsen kiireellisestä sijoituksesta, sen jatkamisesta tai lopettamisesta, täytyy selvittää lapsen, vanhemman, huoltajan sekä muun lapsen huollosta vastaavan henkilön mielipide ja käsitys asiasta. Perhehoitajalla on oikeus saada päätökseen liittyvät tiedot etukäteen ennen kuulemistilaisuutta tai viimeistään kuulemistilaisuuden yhteydessä. Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti. Kuulemisen suorittaa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Perhehoitajalla on muutoksenhakuoikeus asioissa, jotka koskevat kiireellistä sijoitusta ja sen jatkamista, huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa ja huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista tai huostassa pidon lopettamista.

Perhehoitajalla ja perhehoitoperheellä on oikeus yksityisyydensuojaan. Perhehoitajuus on julkinen hallintotehtävä, joka toteutuu yksityiskodissa. Yksityiselämän suoja koskee kuitenkin myös perhehoitajia ja heidän lapsiaan. Perhehoitajaa koskevat tiedot on säilytettävä erillään sijoitetun asiakkaan tiedoista. Perhehoitajan ja hänen perheensä yksityisyydensuoja on huomioitava myös erilaisissa neuvottelutilanteissa ja lausuntoja annettaessa.

Erityisissä tilanteissa asiakkaan asioista vastaava viranhaltija voi suojata perhehoitoperhettä esimerkiksi häirinnältä salaamalla perhekodin yhteystiedot asiakkaan omaisilta tai muilta asianosaisilta. Perhekotiperhe voi huolehtia yksityisyydestään määrittelemällä yhdessä asiakkaan asioista vastaavan viranhaltijan kanssa asiakkaan asioissa tehtävän yhteistyön muodosta, määrästä ja laadusta. Tarvittaessa esimerkiksi lapsen ja vanhemman väliset tapaamiset voidaan järjestää muualla kuin perhekotiperheessä. Asiakassuunnitelmassa sovitut tapaamiset muualla kuin sijaisperheessä voivat tarpeen mukaan olla tuettuja tai valvottuja.

6.1. Perhehoitajan salassapito- ja vaitiolovelvollisuus

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000 §15) sisältää säädökset salassapidosta ja vaitiolovelvollisuudesta. Perhehoitajalla on elinikäinen vaitiolovelvollisuus, mikä tarkoittaa sitä, että perhehoidossa olevaa henkilöä ja hänen läheisiään koskevia

salassa pidettäviä tietoja ei saa ilmaista sivullisille. Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää myöskään omaksi tai toisen hyödyksi tai vahingoksi. Allekirjoittaessaan puitesopimuksen perhehoitaja sitoutuu noudattamaan salassapitovelvollisuutta.

Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot tulee säilyttää perhehoidossa asiakaskohtaisissa kansioissa lukitussa kaapissa. Perhehoitajan tulee palauttaa hoidettavaa koskevat asiakirjat (pois lukien toimeksiantosopimus) perhehoidon päättyessä hyvinvointialueen perhehoidonkoordinaattorille. Asiakastietoja sisältävää toimeksiantosopimusta koskee salassapito, sisältäen säilyttämisestä annetut ohjeet, myös toimeksiantosuhteen päättymisen jälkeen.

Perhehoitajan on julkista hallintotehtävää hoitaessaan kunnioitettava asiakkaan ja tämän läheisten yksityisyyttä ja pidättäydyttävä loukkaamasta sitä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää sosiaalisen median käyttöön; alaikäisten valokuvia ei voi julkaista some-kanavilla ja täysi-ikäisiltä perhehoidossa olevilta on pyydettävä kirjallinen lupa kuvan julkaisuun. Rikoslaki (39/1889) tarjoaa myös konkreettista suojaa lapsen, huoltajan ja vanhemman yksityiselämää koskeville tiedoille. Lapsella, huoltajalla ja vanhemmalla/asiakkailta on perustuslain 118 § mukainen oikeus vaatia rangaistusta myös julkista hallintotehtävää hoitavalle perhehoitajalle, jos tämä rikkoo tahallisesti ja tuottamuksellisesti salassapitovelvoitettaan.

6.2. Ilmoitusvelvollisuus

Perhehoitolaki 21 § (8.7.2022/606) Ilmoittamisvelvollisuus

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista vastuutyöntekijälle sille hyvinvointialueelle, joka on sijoittanut hoidettavan sekä hyvinvointialueelle, jossa perhekoti sijaitsee.

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista asiakkaan asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle/asiakasohjaajalle/palveluohjaajalle, sekä perhehoidon vastuutyöntekijälle. Perhehoitajan on ilmoitettava, jos perheellä on aikomus ottaa uusia sijoitettuja asiakkaita, joko Kymenlaakson hyvinvointialueelta tai muilta alueilta, perhehoitajan elämässä ja hänen perheessään tapahtuu elämänmuutoksia (esimerkiksi sairastuminen, parisuhteen muutokset, muutto, biologisen lapsen syntymä, oikeustoimet). Perhehoitajan on myös ilmoitettava tukiperheenä toimimisestaan.

Sijoitetun asiakkaan osalta perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan hoidettavuuden muutoksista, tapaturmista, väkivallanteoista tai muista vahingoista sekä sairauksista ja sairaalassa olosta sekä suunnitelluista ulkomaanmatkoista.

Perhehoidossa tapahtuneesta läheltä piti- tai vaaratapahtumasta on tehtävä vaaratapahtumailmoitus. Ilmoitus löytyy Kymenlaakson hyvinvointialueen internetsivuilta: <https://kymenhva.fi/ajanvaraus-ja-asiointi/riskienhallinta/asiakas-ja-potilasturvallisuus/>

6.3. Palveluntuottajan ja henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023 29§) Palveluntuottajan ja henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus

Palveluntuottajan on ilmoitettava välittömästi salassapitosäännösten estämättä palvelunjärjestäjälle ja valvontaviranomaiselle palveluntuottajan omassa tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat epäkohdat sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta vakavasti vaarantaneet tapahtumat, vahingot tai vaaratilanteet sekä muut sellaiset puutteet, joita palveluntuottaja ei ole kyennyt tai ei kykene korjaamaan omavalvonnallisin toimin.

Palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan henkilöstöön kuuluvan tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai alihankkijana toimivan henkilön on ilmoitettava viipymättä salassapitosäännösten estämättä palveluyksikön vastuuhenkilölle tai muulle toiminnan valvonnasta vastaavalle henkilölle, jos hän tehtävissään huomaa tai saa tietoonsa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan asiakkaan tai potilaan sosiaali- tai terveydenhuollon toteuttamisessa tai muun lainvastaisuuden.

Jos perhehoitaja huomaa työssään epäkohtia tai ilmeisiä epäkohdan uhkia asiakkaan sosiaalihuollon toteuttamisessa, hänen tulee tehdä ilmoitus viipymättä. Epäkohdalla tarkoitetaan esimerkiksi asiakkaan epäasiallista kohtaamista, asiakkaan loukkaamista sanoilla, asiakasturvallisuudessa ilmeneviä puutteita, asiakkaan kaltoin kohtelua ja toimintakulttuurista johtuvia asiakkaalle vahingollisia toimia. Myös epäkohdan uhasta, joka on ilmeinen tai voi johtaa epäkohtaan, tulee ilmoittaa.

Kaltoin kohtelulla tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä tai kemiallista eli lääkkeillä aiheutettua kaltoin kohtelua. Esimerkiksi asiakasta tönitään, lyödään tai uhkaillaan, käytetään hyväksi fyysisesti tai taloudellisesti, puhutellaan epäasiallisesti ja loukkaavasti tai palvelussa, asiakkaan aseman ja oikeuksien toteuttamisessa, perushoivassa ja hoidossa on vakavia puutteita.

Ilmoitus tehdään aina asiakkaaseen kohdistuvasta epäkohdasta tai sen uhasta, ei henkilökuntaan liittyvistä tilanteista. Ilmoituksen tekemisen tulee aina ensi sijassa perustua asiakkaan huolenpitoon liittyviin tarpeisiin. Ilmoitus tehdään perhehoidon palveluesimieheltä saatavalla ilmoitusvelvollisuuslomakkeella. Lomake palautetaan perhehoidon palveluesimiehelle.

6.4. Perhehoitajan juridinen asema suhteessa perhehoitoon sijoitettuun lapseen

Huostaanoton yhteydessä lapsen oikeudellinen huolto siirtyy lapsen julkisena huoltajana toimivalle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle vain siinä määrin kuin huostaanoton tarkoituksen toteuttaminen edellyttää. Lapsen huoltajan päätäntävällän laajuutta harjoittaessa on noudatettava suhteellisuusperiaatetta, jonka mukaan huoltajan lapsenhuoltolain 4 §:n mukaisia oikeuksia ei saa kaventaa enempää kuin on välttämätöntä huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi.

Avohuollon tukitoimena tehdyn sijoituksen aikana vanhemmilla on täydet huoltajan oikeudet lapsen asioissa. Huostaanoton yhteydessä huoltajan oikeudet säilyvät lapsen nimen ja uskontokunnan suhteen, kun muiden lasta koskevien asioiden (olinpaikka, hoito, terveydenhuolto, yhteydenpito) päätävävalta siirtyy lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Huoltajalla on kuitenkin oikeus päättää talouteen liittyvissä asioissa ja edustaa lasta juridisissa prosesseissa.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on vastuussa lapsen terveydenhoitoon liittyvistä asioista. Kiireellistä hoitoa vaativissa tilanteissa terveydenhuoltohenkilöstö tekee hoitopäätökset omaa toimintaansa ohjaavan lainsäädännön nojalla.

7. ASIAKKAAN SJOITTUMINEN PERHEHOITON

7.1. Lastensuojelu

Lastensuojelulaki 50 § Sijaishuoltopaikan valinta

Sijaishuoltopaikan valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen tarpeisiin sekä lapsen sisarussuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen. Lisäksi tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta. Laitoshuoltoa järjestetään, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla.

Perhehoidon onnistumisen kannalta on tärkeää, että sijoitusta tarvitseva lapsi sijoitetaan hänelle parhaiten sopivaan perheeseen. Perhehoidon koordinaattori ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhdessä arvioivat perhehoidon sekä perheen soveltuvuutta lapselle. Perhehoito on aina ensisijainen sijaishuollon sijoitusmuoto.

Lapsen soveltuvuus perhehoitoon arvioidaan yksilöllisesti. Lapsi, joka tarvitsee sijaishuollon rajoitustoimenpiteitä, ei sovellu perhehoitoon. Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös voidaan kuitenkin tehdä myös perhehoitoon sijoitetulle.

Perhehoidon koordinaattorin tehtävänä on etsiä ja kartoittaa lapselle soveltuvaa/soveltuvia perhehoitoperheitä ja esittää niitä lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Sosiaalityöntekijä ja perhehoidon koordinaattori ovat yhteydessä mahdolliseen perhehoitajaan ja antavat hänelle yhteistyössä perhehoidon toteutumiseksi riittävät tiedot. Sosiaalityöntekijä, koordinaattori ja perhehoitaja arvioivat yhdessä perheen mahdollisuuksia vastata juuri tämän lapsen tarpeisiin. Sosiaalityöntekijä tekee päätöksen lapsen sijoittumisesta perheeseen, jonka jälkeen aloitetaan tutustumisvaihe. Lapsi voi vierailta perhehoitajan luona suunnitelmallisesti ennen sijoitusta. Lapsen vierailusta ja sen kestosta sovitaan etukäteen, joka näkyy asiakaskirjauksissa. Perhehoitajat voivat myös vierailta lapsen kotona tai lastensuojelulaitoksessa ennen sijoitusta.

Lapsen lyhytaikaisesta vierailusta tai tutustumisesta tulevan perhehoitajansa luona ennen sijoituksen alkua ei pääsääntöisesti makseta palkkiota. Mikäli lapsen vierailu on sovittu toteutettavaksi koko päivän kestäväksi, ilman viranomaisen tai muun tukihenkilön mukana oloa, maksetaan perhehoitajalle puolet lastensuojelun lyhytaikaisen perhehoidon palkkiosta. Yön yli kestäväksi sovitusta vierailusta maksetaan perhehoitajalle lastensuojelun lyhytaikaisen perhehoidon palkkio. Perhehoitajan vieraillessa lapsen kotona tai lastensuojelulaitoksessa maksetaan kilometrikorvaus. Palkkioiden ja korvausten maksamisesta koordinaattori tekee sosiaalityöntekijän laatimaan suunnitelman mukaisen palkkiomaksulomakkeen. Sovituista tutustumiskäynneistä laaditaan oma toimeksiantosopimus.

7.1.1. Lapsen sijoitus avohuollon tukitoimena

Lastensuojelulaki 37 §

Avohuollon tukitoimena tapahtuva sijoitus on rajattu, tuen tarvetta arvioiva tai kuntouttava jakso. Se on suunnitelmallinen tukitoimi, joka järjestetään asiakassuunnitelmassa tarkoitetulla tavalla. Avohuollon tukitoimena tapahtuvan sijoituksen aikana ei voida rajoittaa lapsen ja hänen huoltajansa välistä yhteydenpitoa eikä käyttää mitään lastensuojelulain 11 luvun mukaisia rajoitustoimenpiteitä.

Lastensuojelulaki 37 a § 1

Lasta ei saa sijoittaa toistuvasti avohuollon tukitoimena, jos lapsen etu ei välttämättä vaadi uutta lyhytaikaista sijoitusta. Huostaanoton edellytykset täytyy arvioida, jos lapsen sijoittaminen avohuollon tukitoimena on toistuvasti tarpeen.

Lapsen sijoittamista yksin avohuollon tukitoimena ei saa käyttää pitkäaikaisesti lapsen hoidon järjestämiseen esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsi ei vanhemmista tai huoltajista johtuvista syistä voi palata kotiin. Jos on todennäköistä, ettei lapsi voi pitkään aikaan, esimerkiksi puoleen vuoteen, palata kotiinsa, täytyy selvittää huostaanoton ja sijaishuollon järjestämisen edellytykset.

Lastensuojelulain mukaan avohuollon tukitoimet ovat aina ensisijaisia. Mikäli lapsen ongelmiin voidaan vastata riittävällä tavalla avohuollon keinoin, on niitä järjestettävä. Sijoitus on suunnitelmallinen tukitoimi, joka järjestetään asiakassuunnitelmassa tarkoitetulla tavalla. Avohuollon tukitoimena tapahtuva sijoitus voidaan toteuttaa myös perhehoitona.

Avohuollon sijoitukseen vaaditaan lähtökohtaisesti lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Avohuollon tukitoimena tapahtuvan sijoituksen yhteydessä lapsen huolto ja hänen asioistaan päättäminen säilyvät kokonaan huoltajilla. Huoltajalla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta sekä muista henkilökohtaisista asioista. Perhehoitajan on kuitenkin kaikissa lapsen asioissa oltava yhteydessä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään. Perhehoitoon liittyvistä asioista sovitaan asiakassuunnitelmassa.

7.1.2. Lapsen huostaanotto

Huostaanotto on lastensuojelun viimesijaisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys. Ennen kuin huostaanottoon päädytään, tulee lapsen ja perheen tilannetta arvioida monipuolisesti

ja ensisijaisesti on pyrittävä siihen, että lapsi voisi asua vanhempiensa luona. Jos paras ratkaisu lapselle on sijoitus kodin ulkopuolelle, on huostaanotto valmisteltava mahdollisimman nopeasti. Perhehoito on ensisijainen vaihtoehto huostaan otetun lapsen sijoitukselle.

Huostaanottotilanteissa asiasta neuvotellaan tiiviisti lapsen, hänen vanhempiensa ja huoltajiensa kanssa. Kuten kaikessa lastensuojelutyössä, myös huostaanoton tilanteessa pyritään hyvään yhteistyöhön lapsen perheen kanssa.

7.1.3. Lapsen sijoitus kiireellisesti

Lastensuojelulaki 38 § Lapsen kiireellinen sijoitus

Jos lapsi on jäljempänä 40 §:ssä mainituista syistä välittömässä vaarassa, lapselle voidaan järjestää kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolto.

Kiireellisestä sijoituksesta päättää 13 §:n 1 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija, jonka päätöksen perusteella kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää. Määräaikaan luetaan se päivä, jona lapsi on tosiasiallisesti sijoitettu kiireellisesti. Jos päätös kiireellisestä sijoituksesta on tehty ennen sitä vuorokautta, jonka aikana lapsi on tosiasiallisesti sijoitettu, luetaan määräaikaan päätöksentekopäivä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, kiireellinen sijoitus voi jatkua ilman eri päätöstä yli 30 päivää, jos:

- 1) 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija tekee 30 päivän kuluessa kiireellisen sijoituksen alkamisesta 43 §:n 2 momentissa tarkoitetun huostaanottoa koskevan hakemuksen hallinto-oikeudelle; tai*
- 2) ennen päätöstä lapsen kiireellisestä sijoituksesta lapsen huostaanottoa koskeva asia on jo vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa.*

Kiireellisen sijoituksen aikana sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää lapsen asioista kiireellisen sijoituksen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa siten kuin 45 §:ssä säädetään.

Kiireellisen sijoituksen aikana johtavalla sosiaalityöntekijällä ja lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on oikeus päättää lapsen olinpaikasta, hoidosta, välttämättömästä terveydenhuollosta ja lapsen yhteydenpidosta.

Lapsen sosiaalihuollosta vastaavilla on viime kädessä kokonaisvaltainen vastuu hoidon ja huollon järjestämisestä. Kiireellisenä sijoituksena lapsi voidaan sijoittaa myös perhehoitoon. Perhehoitajien kanssa on etukäteen keskusteltu heidän mahdollisuudestaan vastata kiireelliseen sijoitustarpeeseen. Kiireellisissä sijoituksissa perhehoito toteutuu lyhytaikaisena perhehoitona. Kiireellisen sijoituksen aikana on lapsen asioista neuvoteltava ja kuuluttava lasta, huoltajia ja vanhempia sekä pyrittävä heidän kanssaan hyvään yhteistoimintaan

päätettäessä lapsen asioista.

7.1.4. Täysi-ikäisen jälkihuoltonuoren sijoitus perhehoidossa

Lastensuojelulaki 75 § (12.4.2019/542) Lapsen ja nuoren oikeus jälkihuoltoon

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä lapselle tai nuorelle tämän luvun mukainen jälkihuolto 40 §:ssä tarkoitetun sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuolto on järjestettävä myös 37 §:ssä tarkoitetun avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin. Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös muulle kuin 1 momentissa tarkoitetulle lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle.

Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut 1 momentissa tarkoitetun kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 25 vuotta.

Lapsella on oikeus jälkihuoltoon sijaishuollon päättymisen jälkeen. Huostassapito ja sijaishuolto päättyvät viimeistään täysi-ikäistymiseen. Jälkihuolto-oikeus päättyy nuoren täytettyä 23 vuotta. Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös perhehoitona. Perhehoitona toteutettavasta jälkihuollosta tehdään päätös, ja perhehoitajan kanssa tehdään määräaikainen toimeksiantosopimus.

Täysi-ikäisen nuoren jälkihuollon keskeisin tavoite myös perhehoidossa on tukea nuorta itsenäistymisessä ja itsenäisessä elämässä. Perhehoitajan tulee siten osana lapsen kasvatusta valmistaa häntä itsenäisessä asumisessa, elämässä ja taloudenpidossa tarvittaviin taitoihin. Perhehoidossa olevan nuoren kanssa tulee keskustella jo ennen täysi-ikäistymistä hänen omista tavoitteistaan ja tulevaisuuden toiveistaan sekä auttaa nuorta hahmottamaan niitä taitoja, joita nuori tarvitsee tavoitteidensa saavuttamiseksi. Jälkihuollon sosiaalityöntekijä arvioi yhdessä nuoren ja perhehoitajan kanssa nuoren tarpeita hänen täysi-ikäistyessään. Jälkihuollon rinnalla arvioidaan aina muiden tukimuotojen mahdollisuutta tukea nuoren itsenäistymistä. Nuorella voi olla perhehoidon päätös esimerkiksi työkokeilun, toisen asteen opintojen ja asevelvollisuuden aikana.

Jälkihuollossa olevalle lapselle tai nuorelle on laadittava jälkihuollon asiakassuunnitelma. Perhehoitaja tukee nuorta itsenäistymisessä esimerkiksi konkreettisesti asioiden hoitamisessa opastamisessa ja eri viranomaisaloilla asioinnissa. Asiakassuunnitelmassa sovitaan tarkemmin perhehoitajan antamasta tuesta ja ohjauksesta. Nuori ja perhehoitaja sitoutuvat jälkihuollolle yhdessä sovittuihin tavoitteisiin.

Perhehoidon jatkuessa laaditaan perhehoitajan kanssa uusi määräaikainen toimeksiantosopimus.

7.2. Ikääntyneet ja vammaiset henkilöt

Perhehoidon onnistumisen kannalta on tärkeää, että asiakas sijoitetaan hänelle parhaiten sopivaan perheeseen. Perhehoidon koordinaattori ja asiakkaan asioista vastaava sosiaalityöntekijä / palveluohjaaja / sosiaaliohjaaja / asiakasohjaaja yhdessä arvioivat perhehoidon

sekä perheen soveltuvuutta asiakkaalle. Perhehoidolla voidaan vastata asiakkaan lyhytaikaiseen, osa-vuorokautiseen, pitkäaikaiseen sekä ympärivuorokautiseen palvelutarpeeseen. Asiakkaan tarvitsema palvelu ja soveltuvuus perhehoitoon arvioidaan aina yksilöllisesti. Asiakkaaseen liittyviä esteitä perhehoidon toteutumiselle on käsitelty tarkemmin luvussa 3. Myös perhekodin fyysiset tilat voivat tuoda esteen perhehoitoon sijoittamiselle.

Sopivan perhehoitopaikan löytyminen varmistetaan sillä, että perhehoidon koordinaattorilla on hallussaan tarvittavat tiedot sekä sijoitettavasta asiakkaasta että tulevasta perhehoitoperheestä. Koordinaattori toimii perhehoitajan vastuutyöntekijänä. Yhteistyö perhehoitajien kanssa on tiivistä, ja sillä varmistetaan ajantasainen tuntemus ja tietämys perhehoitajien tilanteista.

Perhehoidon koordinaattorin tehtävänä on etsiä asiakkaalle soveltuvaa/soveltuvia perhehoitajaa/perhehoitoperheitä, joita hän esittää asiakkaan asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle/asiakasohjaajalle/sosiaaliohjaajalle/palveluohjaajalle. Sosiaalityöntekijä/asiakasohjaaja/palveluohjaaja, koordinaattori ja perhehoitaja arvioivat yhdessä perheen mahdollisuuksia vastata juuri tämän asiakkaan tarpeisiin. Sosiaalityöntekijä/asiakasohjaaja/sosiaaliohjaaja/palveluohjaaja tekee päätöksen asiakkaan sijoittumisesta perheeseen. Mikäli sosiaalityöntekijä/asiakasohjaaja/sosiaaliohjaaja/palveluohjaaja arvioi tarkoituksenmukaisena asiakkaan vierailun perhehoitajan luona ennen varsinaista perhehoidon käynnistymistä tulee vierailusta sekä sen kestosta sopia etukäteen. Harkinnan mukaan perhehoitajan on mahdollisuus vierailulla myös asiakkaan kotona ennen perhehoidon aloitusta. Vierailusta laadittu suunnitelma tulee ilmetä asiakaskirjauksissa.

Sosiaalityöntekijä/asiakasohjaaja/sosiaaliohjaaja/palveluohjaaja sopii tutustumiskäynnistä perhehoitajan ja asiakkaan kanssa etukäteen sekä kirjaa sovitun asiakastietoihin. Tutustumiskäynnistä ei pääsääntöisesti makseta perhehoitajalle palkkiota. Mikäli tutustumiskäynti on sovittu toteutettavaksi ilman viranomaisen tai muun henkilön mukana oloa, perhehoitajalle maksettava palkkio ja korvaus määräytyvät sovitun/toteutuneen ajan perusteella voimassa olevien perhehoidon palkkioiden mukaisesti (esim. osa-vuorokautinen palkkio). Perhehoitajan vieraillessa asiakkaan kotona maksetaan kilometrikorvaus. Perhehoitaja ilmoittaa palkkionmaksulomakkeella toteutuneet tunnit ja kilometrit.

Perhehoidon käynnistyessä tutustumisjaksolla, asiakkaan asioista vastaava viranhaltija sopii sen kestosta ja ajankohdasta asiakkaan ja perhehoitajan kanssa. Perhehoitajan kanssa tehdään toimeksiantosopimus ennen jakson alkua.

8. PERHEHOIDON ASIAKKAAN ASEMA

Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakkaan ihmisarvoa, vakaumusta ja yksityisyyttä tulee kunnioittaa. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset,

mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkieltensä ja kulttuuritaustansa. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta 812/2000 8§).

8.1. Lastensuojelu

Lastensuojelulaki 30 § Asiakassuunnitelma

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma, jollei asiakkuus pääty lastensuojelutarpeen selvityksen jälkeen tai kysymyksessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus.

Asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan taikka lapselle läheisen henkilön sekä lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan, sekä arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä. Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Huostaanotettua lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan lisäksi sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan, miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen vanhempien ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa ja miten samalla otetaan lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleen yhdistämisestä sekä miten hänen varhaiskasvatuksensa, perusopetuksensa tai muu lapsen opetus järjestetään sijaishuollon aikana (Lsl 52a§).

Huostaanotetun lapsen vanhemmille on laadittava vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma, jollei sen laatimista ole pidettävä tarpeettomana. Suunnitelma laaditaan tarvittaessa yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon kuten päihde- ja mielenterveyshuollon kanssa.

Jälkihuollossa olevaa lasta tai nuorta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan jälkihuollon tarkoitus ja tavoitteet sekä erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle tai nuorelle sekä hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille. Asiakassuunnitelmaa täydennetään tarvittaessa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla.

Lastensuojelun sijaishuollon asiakassuunnitelma on toimeksiantosopimuksen lisäksi perhehoidon toteutusta tukeva ja ohjaava asiakirja. Ennen asiakassuunnitelman laatimista lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tapaa lapsen. Lapsella on oikeus osallistua asiakassuunnitelman laadintaan ikänsä, oman tahtonsa ja kehitystasonsa mukaisesti. Asiakassuunnitelma laaditaan lapselle vähintään kerran vuodessa. Perhehoidon koordinaattori osallistuu tarvittaessa asiakassuunnitelman laadintaan. Perhehoitoon sijoitettu lapsi on lastensuojelulain mukaan oikeutettu asuinkunnassa tarpeen mukaisesti julkisiin palveluihin, kuten julkisiin terveydenhuoltopalveluihin ja koulupalveluihin.

Asiakassuunnitelmaan tulee olla keskeisesti kirjattuna seuraavat asiat:

- lapsen ja perheen palvelujen ja tuen tarve
- lapsen terveydentila ja mahdolliset lääkitykset
- perhehoidossa olevan lapsen henkilökohtaiseen asiakassuunnitelmaan kirjaetaan lapsen tarvitseman tilapäisen tai jatkuvan lääkehoidon toteuttamisen ja seuraamisen edellyttämät toimet ja vastuut. Lapsen sijoittava hyvinvointialue on vastuussa siitä, että perhehoitajalla on turvallisen lääkehoidon kannalta riittävästi osaamista
- olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan
- palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vaikuttamaan
- arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan
- asianosaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja tukitoimien järjestämisestä
- sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän henkilökohtaiset tapaukset
- sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet
- erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle
- erityisen tuen ja avun järjestäminen vanhemmille, huoltajille tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille
- miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen vanhempien ja muiden lapselle läheisten henkilöiden kanssa
- miten tietojen antaminen lapselle toteutetaan
- lapselle maksettavat käyttövarat
- miten otetaan huomioon lapsen edun mukaisella tavalla tavoite perheen jälleen yhdistämisestä
- miten hänen varhaiskasvatuksensa, perusopetuksensa tai muu lapsen opetus järjestetään sijaishuollon aikana (Lsl 52a§)
- muut erikseen sovittavat asiat

Sijoitetulla lapsella on sama oikeus turvallisuuteen kuin muilla lapsilla. Tämän lisäksi hänellä on oikeus erityiseen suojeluun. Sijoitetulla lapsella on oikeus saada osakseen ymmärtämistä, turvaa ja hellyyttä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on huolehtia sijoitetun lapsen oikeuksien toteutumisesta.

8.2. Ikääntyneet ja vammaiset henkilöt

Perhehoito on sosiaalipalvelua ja perhehoidon asiakkaaseen sovelletaan lakia sosiaalihuollon asiakkaasta. Perhehoidon asiakkaalla on oikeus hyvään palveluun ja kohteluun. Sosiaalihuollon johtavia periaatteita on itsemääräämisoikeus, joka tulee huomioida perhehoidon suunnittelussa ja toteutuksessa. Itsemääräämisellä tarkoitetaan omasta elämästä määräämistä ja omaa elämää koskevien päätösten toteuttamista. Itsemääräämisoikeus ulottuu myös jokapäiväisiin toimiin ja se on otettava huomioon niin pitkälle kuin se on mahdollista. Perhehoitajalla tulee olla tiedossa myös hoidettavan mahdollinen hoitotahto.

Perhehoito perustuu asiakkaan yksilölliseen asiakassuunnitelmaan, joka laaditaan yhdessä asiakkaan, asiakkaan vastuutyöntekijän, omaisen, perhehoitajan ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Velvoite sosiaalihuollon asiakkaalle laadittavasta asiakassuunnitelmasta tulee esille sosiaalihuoltolain (1301/2014) 39:ssä, vanhuspalvelulain (980/2012) 16 §:ssä sekä vammaispalvelulain (380/1987) 3a (19.12.2008/981) §:ssä. Suunnitelmaan kirjaetaan perhehoidon tavoitteet, keinot, toteutuminen ja seuranta. Suunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään asiakkaan toimintakyvyn muuttuessa kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Jos asiakas on tyytymätön perhehoidossa saamaansa palveluun tai kohteluun, hän voi käännyä asiassa ensisijaisesti perhehoidon järjestämisestä vastaavan Kymenlaakson hyvinvointialueen viranomaisen, hänelle nimetyn omatyöntekijän tai perhehoidon koordinaattorin puoleen. Asiakkaalla on oikeus tehdä saamastaan hoivasta ja huolenpidosta sekä kohtelusta valitus. Asiakkaalla on sen lisäksi mahdollisuus olla yhteydessä sosiaaliamiehen kanssa ja tehdä sosiaalihuollon asiakaslain (2000/812) mukainen muistutus. Hoidettavalla on tasavertainen asema muihin perhehoidon jäseniin nähden. Kymenlaakson hyvinvointialue arvioi perhehoidon soveltuvuuden asiakkaalle. Perhehoitoa suunniteltaessa huomioidaan asiakkaan toiveet. Perhehoidon aloitus valmistellaan siten, että asiakkaalla, hänen omaisillaan ja perhehoitajalla on mahdollisuus tutustua toisiinsa jo perhehoidon suunnitteluvaiheessa.

8.3. Perhehoidon asiakasmaksut

Perhehoidon asiakasmaksuista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992).

Ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden perhehoidosta perittävät asiakasmaksut määräytyvät Kymenlaakson hyvinvointialueen aluehallituksen vuosittain vahvistamien sosiaalihuollon asiakasmaksujen mukaisesti.

Perhehoitajan pitäessä lakisääteisiä vapaita ja asiakkaan ollessa tilapäishoitojaksolla, maksaa asiakas perhehoidon asiakasmaksun eikä tilapäishoidosta peritä maksua.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n mukaan määrätty asiakasmaksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaa-

rantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteutumista.

Voimassa oleva asiakasmaksuhinnasto löytyy Kymenlaakson hyvinvointialueen internet sivuilta osoitteesta:

<https://kymenhva.fi/ajanvaraus-ja-asiointi/maksut/>

9. PERHEHOIDON VAKUUTUKSET JA PERHEHOITAJAN SOSIAALITURVA

9.1. Vakuutukset

Perhehoitaja

Toimeksiantosopimuksen tehneiden perhehoitajien tapaturmavakuuttaminen kuuluu sijoittavan hyvinvointialueen lakisääteisiin tehtäviin. Kymenlaakson hyvinvointialue on vakuuttanut perhehoitajat perhehoitolain 20 §:n mukaisesti työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 3 §:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella.

Perhehoitajan tehtävässä tapahtuneen tapaturman lisäksi perhehoitaja on oikeutettu saamaan korvausta myös ammattitaudista. Tapaturmavakuutus kattaa kaikki sellaiset vammat tai sairaudet, joilla on selvä yhteys perhehoitajan tehtävän suorittamiseen tai siitä johtuviin olosuhteisiin: perhehoitaja esimerkiksi loukkaantuu nostaessaan perhehoidossa olevaa henkilöä.

Tapaturman sattuessa perhehoitaja hakeutuu lääkäriin, joka antaa todistuksen mahdollisesta sairauslomasta ja tarvittaessa lähetteen jatkotoimenpiteisiin. Perhehoitaja ilmoittaa mahdollisimman nopeasti tapaturmasta ja mahdollisesta sairauslomasta perhehoidon palvelusmiehelle, joka täyttää vahinkotapahtumailmoituksen.

Mikäli tapaturma tapahtuu virka-ajan ulkopuolella ja perhehoitaja on estynyt toimimaan tehtävässään ja tarvitsee pikaista sijaistamista, on otettava yhteyttä sosiaalipäivystykseen.

Perhehoitajan omassa vapaa-ajan vietossa tapahtuvat vahingot eivät kuulu sijoittajan otettaman tapaturmavakuutuksen piiriin. Vapaa-ajan vakuutusturva on perhehoitajan omalla vastuulla.

Perhehoidon asiakas

Kymenlaakson hyvinvointialue on vakuuttanut perhehoidossa olevat huostaan otetut lapset ryhmätapaturmavakuutuksella. Vakuutus kattaa vapaa-ajalla aiheutuneista tapaturmista perushoitokulut ja mahd. pysyvän haitan. Tapaturmavakuutus ei korvaa lisenssin alai-

sessä kilpaurheilussa tai riskialttiissa harrastuksessa (mm. kamppailu- ja kontaktilajit, moottoriturheilu jne.) sattuneita vahinkoja. Korvauksen saamiseksi on sattuneesta tapaturmasta/vahingosta ilmoitettava vakuutusyhtiö Pohjolaan ja täytettävä tapaturmailmoitus yhdessä perhehoidon palveluesimiehen kanssa.

Perhehoidossa olevalle asiakkaalle tapahtuneista tapaturmista/vahingoista on aina ilmoitettava viipymättä perhehoidon koordinaattorille sekä asiakkaan asioista vastaavalle työntekijälle.

Perhehoidossa olevan asiakkaan aiheuttamiin vahinkoihin, kuten jonkin esineen rikkoutumisen varalle, ei Kymenlaakson hyvinvointialueella ole vahingonkorvausvastuuvakuutusta. On suositeltavaa, että perhekodissa asiakkaita hoitava perhehoitaja hankkii kotivakuutuksen laajalla turvalla. Perhehoitajan tulee varmistaa, että vastuuvakuutus kattaa myös muut perheeseen pitkäaikaisesti sijoitetut perheenjäsenet.

9.2. Perhehoitajan sairastuessa maksettavat korvaukset

Perhehoitajan tulee ilmoittaa perhehoidon koordinaattorille välittömästi sairastumisestaan, jos perhehoitaja on estynyt perhehoitajan tehtävästä. Perhehoidon koordinaattorin tulee yhdessä asiakkaan asioista vastaavan sosiaalityöntekijän/asiakasohjaajan/palveluohjaajan kanssa arvioida, millä tukitoimenpiteillä tai järjestelyillä perhehoito voi jatkua.

Mikäli hoito jatkuu perhekodissa perhehoitajan vastuulla sairausloman ajan, on perhehoitaja oikeutettu saamaan sairauspäivärahan, kulukorvauksen ja hoitopalkkion. Perhehoitaja on oikeutettu saamaan sairauspäivärahaa omavastuuajan (sairastumispäivä + 9 arkipäivää) jälkeen erotettavien tulojensa perusteella. Sairauspäivärahan perusteena olevan vuositulon laskentaan vaikuttaa, onko perhehoitajalla muuta tuloa kuin perhehoidon hoitopalkkio tarkastelujakson ajalla. Sairauspäivärahan tarkoituksena on korvata niitä tuloja, jotka perhehoitaja menettää sairauden takia. Jos perhehoidon hoitopalkkion maksaminen jatkuu sairausloman aikana, hän ei menetä tätä tuloa. Tällöin vuositulossa sairauspäivärahaa laskettaessa ei huomioida perhehoidon hoitopalkkiota.

Perhehoitajan tulee päivärahahakemuksessa osoittaa, kuinka perhehoidossa olevien henkilöiden hoito on järjestetty perhehoitajan sairausloman aikana. Perhehoitaja voi saada yhtä aikaa sekä perhehoidon hoitopalkkiota, että sairauspäivärahaa.

Sairausloma ja -päiväraha antavat mahdollisuuden hoidolle ja toipumiselle. Hyvinvointialue maksaa sairausloman omavastuuajan hoitopalkkion.

Sairausloman pitämättömyydellä saattaa olla vaikutusta vakuutuskorvauksiin silloin, jos sairaus tai vamma uusiutuu eikä niiden alkuperää voida osoittaa viittaamalla sairauslomaan.

Päätoiminen perhehoitaja

Päätoimisen perhehoitajan sairauspäivärahan suuruuteen vaikuttaa se, saako hän samanaikaisesti perhehoidon hoitopalkkiota. Jos perhehoidon hoitopalkkion maksaminen jatkuu sairauslomana aikana, perhehoitajalle maksetaan sairauslomana ajalta sairauspäivärahaa vähimmäismääräisenä.

Päätoimisen perhehoitajan on mahdollista siirtää hoitopalkkio sairauslomansa ajaksi perheen toiselle perhehoitajalle, mikäli perheessä on kaksi perhehoitajaa.

Sivutoiminen perhehoitaja

Mikäli perhehoitajalla on perhehoidon hoitopalkkion lisäksi muuta tuloa, lasketaan sairauspäiväraha ko. tulon perusteella. Koska perhehoidon hoitopalkkion maksaminen jatkuu sairauslomana aikana, sitä ei huomioida sairauspäivärahan määrässä.

Sairauspäivärahan hakeminen

Sairauspäivärahaa haettaessa perusteena on lääkärintodistus. Kela arvioi sairauspäivärahan myöntämisessä perhehoitajan työkyvyttömyyttä perhehoitajan esittämän selvityksen pohjalta. Perhehoitajan tulee sairauspäiväraha hakemuksessaan selvittää, mitä perhehoitajan tehtäviä hän on estynyt hoitamasta sairauden tai vamman takia sekä kuka tehtäviä hoitaa hänen sairauslomansa aikana.

9.3. Eläke

Perhehoito kuuluu eläketurvan piiriin. Perhehoitajan eläketurva määräytyy peruseläketurvan mukaisesti ja kertyvän eläkkeen suuruus määräytyy hoitopalkkion perusteella.

Lisätietoja: www.keva.fi, www.kela.fi, www.elakeuudistus.fi

Perhehoitajan eläke-eduista säädetään julkisten alojen eläkelaisissa 81/2016. Vanhuuseläkkeellä voi edelleen toimia perhehoitajana.

10. PERHEHOIDON ASIAKASTA KOSKEVIA ASIOITA

10.1. Lastensuojelu

Lastensuojelun perhehoidossa lapsen etuun ja hänen kasvunsa tukeen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Tavoitteena on turvata lapselle pysyviä ja läheisiä ihmissuhteita ja turvalliset kasvuolosuhteet. Lapsen perhehoitaja on erityisessä vastuussa, sillä hänen tehtäviinsä kuuluu omalta osaltaan hoivan lisäksi myös lapsen kasvattaminen. Lapsen perhehoito asettaa perhehoitajalle erityisiä osaamisvaatimuksia myös osallisuuden tukemisen suhteen, sillä

lapsen osallisuuden tukeminen linkittyy aina lapsen ikään ja kehitystasoon. Osallisuutta voidaan lisätä lasten ja nuorten kohdalla esimerkiksi huomioimalla se, että lapsi tai nuori ymmärtää häntä koskevien toimenpiteiden merkityksen ja hänelle kerrotaan ymmärrettävästi häntä koskevista asioista. Myös lasten kohdalla osallisuus tulee kuitenkin nähdä laajana oikeutena osallistua itseä koskevaan päätöksentekoon eikä vain oikeutena saada tietoa.

10.1.1. Yhteydenpito

Perhehoidossa on tärkeää huolehtia lapsen ja hänen vanhempiansa, sisarustensa, omaistensa ja muiden läheistensä välisestä yhteydenpidosta, jotta sosiaaliset suhteet säilyvät. Edellä mainituilla läheissuhteilla on myös tärkeä merkitys lapsen henkilöllisyyden ja identiteetin rakentumisen kannalta.

10.1.2. Yhteydenpidon rajoittaminen

Vastuu lapsen yhteydenpito-oikeuden laadun ja laajuuden määrittämisestä sijaishuollon aikana kuuluu lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviin (LSL 45.2 ja 54 §). Lapsen ja hänelle läheisten henkilöiden välisestä yhteydenpidosta pyritään lähtökohtaisesti sopimaan huostaan otetun lapsen asiakassuunnitelmassa (LSL 30.3 §). Mikäli sopimukseen ei päästä ja jos jokin lastensuojelulain 62 §:n 1 momentissa säädetyistä edellytyksistä täyttyy, voidaan lapsen ja vanhemman tai muun lapselle läheisen henkilön välistä yhteydenpitoa rajoittaa. Tämä vaatii valituskelpoisen hallintopäätöksen.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on kuitenkin pyrittävä aktiivisesti tukemaan ja edistämään lapsen yhteydenpito-oikeuden toteutumista rajoitustoimenpiteen sallimissa puitteissa. Lisäksi sosiaalityöntekijän on virkansa puolesta valvottava, että perhehoitaja tukee ja edistää lapsen yhteydenpitoa vanhempien ja muiden lapselle läheisten henkilöiden kanssa asianmukaisella tavalla (LSL 54.2 § ja 79 §).

10.1.3. Osallisuuden tukeminen

Perhehoidon järjestämisessä on tärkeää turvata lapsen ja hänen läheistensä osallisuus perhehoitoa suunniteltaessa ja perhehoidon aikana. Tämä tarkoittaa, että perhehoidossa oleva lapsi saa ikänsä, kehitystasonsa ja toimintakykynsä mukaisesti ja tarvittavin tukitoimin olla mukana tekemässä elämäänsä liittyviä suunnitelmia ja päätöksiä niin, että hänen tahtonsa ja etunsa otetaan huomioon.

Perhehoidossa olevan lapsen osallisuuden kokemukseen vaikuttavat perhekodin sosiaaliset ja tunnesuhteet, vuorovaikutuksen tavat ja laatu sekä hänen aiemmat kokemuksensa. Perhehoitaja ja perhehoitoperheen muut jäsenet voivat omalla toiminnallaan tukea lapsen ja hänen läheistensä osallisuutta. Koko perheen yhteenkuuluvuuden osalta on tärkeää huomioida myös perheessä jo asuvien lasten osallisuus.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee mahdollistaa lapsen, lapsen perheen ja muiden läheisten sekä lapselle tärkeiden ihmisten mahdollisuus jatkuvaan ja luottamukselliseen vuorovaikutukseen. Lisäksi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulla on, että lapsen läheiset ovat mahdollisuuksien mukaan osallisena lapsen asioissa kaikissa sijaishuollon vaiheissa.

10.1.4. Lapsen huoltajuus ja edunvalvonta

Huostassa olevan lapsen huoltajia ovat hänen omat vanhempansa, jollei huoltajuudesta ole tehty muuta sopimusta tai oikeuden päätöstä. Lapsen vanhempia tulee kuulla lasta koskevissa ratkaisuisa. Vanhemmalla, joka on huoltaja, on vireillepano- ja muutoksenhakuoikeus lasta koskevissa päätöksissä, kuten huostassa pidon lopettamisesta tai yhteydenpitoa koskevissa asioissa. Jos lapsi jää kuolemantapauksen tai muun syyn takia ilman huoltajaa, hänelle määrätään oikeuden päätöksellä uusi huoltaja. Ensisijaisesti huoltajaksi sopivaa henkilöä haetaan hänen omaisistaan.

Kiireellisesti sijoitetun ja huostaanotetun lapsen kokonaisvaltainen vastuu hoidon ja huollon järjestämisestä on lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä.

Lapselle tulee lastensuojeluasioissa määrätä edunvalvoja käyttämään huoltajan sijasta lapsen puhevaltaa, jos on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa ja edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on arvioida edunvalvojan tarvetta ja tarvittaessa hakea edunvalvoja turvaamaan lapsen etua.

10.1.5. Lapsen kotikunta ja asuinkunta

Lapsen kotikuntana säilyy se kunta, jossa lapsi on asunut huostaanoton aikana. Kun lapsi muuttaa perhehoitoon sijoituskunnan ulkopuolelle, merkitään perhehoitajan asuinkunta lapsen muuttoilmoitukseen tilapäiseksi asuinkunnaksi. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee sijoittamastaan lapsesta muuttoilmoituksen.

Lapsen tultua täysi-ikäiseksi muuttoilmoitus aktivoidaan ja nuoren asuinkunnaksi tulee se paikkakunta, jossa hän tosiasiallisesti asuu.

10.1.6. Lapsen uskonto ja rippikoulu

Käytännössä alle 15-vuotias kirkkoon kuulumaton nuori ei ilman huoltajan suostumusta voi osallistua uskonnon opetukseen tai käydä rippikoulua. Nuori ei myöskään saa ilman huoltajan suostumusta osallistua muun kuin huoltajan hänelle valitseman uskonnollisen suuntauksen rippikouluun. Kirkkoon kuuluvan nuoren seurakunta säilyy kotikunnan mukaisena.

10.1.7. Lapsen päivähoito ja koulu

Lapsen päivähoidon tarpeesta päättää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Jos lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi lapsen edun mukaista olevan, että hän on perhekodin ulkopuolisessa päivähoitossa. Varhaiskasvatuspaikan hakee sosiaalityöntekijä.

Lapsella on oikeus käydä koulua asuinpaikkakunnallaan. Sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä opetustoimeen, kun lapsen sijoitus perhehoitossa on tiedossa, tai perhehoitossa oleva lapsi on aloittamassa koulunkäynnin ja ilmoittaa perhehoitajan yhteystiedot.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee antaa päivähoitoon sekä kouluun tiedoksi oleelliset lapsen hoitoon tai koulunkäyntiin vaikuttavat asiat ja perhehoitajan tulee tiedottaa lapsen arkeen liittyvät asiat. Sekä päiväkotia että koulu ovat lasta koskevista tiedoista vaitiolovelvollisia. Lapsen vanhemman on mahdollista osallistua varhaiskasvatussuunnitelmaan päiväkodissa ja vastaaviin palavereihin koulussa.

Perhehoitaja voi sähköisen järjestelmän kautta hoitaa lapsen päivähoiton ja koulun arkeen liittyviä asioita esimerkiksi Wilma-järjestelmän kautta. Toimivalta esitetään sosiaalityöntekijän antamalla erillisellä luvalla. Perhehoitaja on velvollinen toimittamaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tietoon esimerkiksi lapsen koulunkäyntiin liittyvät muut kuin päivittäiset asiat.

10.1.8. Lapsen passi ja henkilökortti

Hakemus huostaanotetun lapsen passista tai henkilökortista jätetään lapsen asuinpaikkakunnan passiviranomaiselle ja siihen tulee toimittaa liitteeksi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lupa passin tai henkilökortin myöntämiseksi. Passin tai henkilökortin hankkimiskulut sisältyvät perhehoitajalle maksettavaan kulukorvaukseen.

10.1.9. Matkustuslupa

Perhehoitajalla on velvollisuus ilmoittaa ulkomaanmatkoista lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi myöntää huostaan otetulle lapselle matkustusluvan, jos lapsi on lähdössä perhekotiperheen mukana ulkomaan matkalle. Matkustuslupa myönnetään erikseen jokaista matkaa varten.

Jos lapsi matkustaa esimerkiksi koululuokan kanssa ulkomaille, matkustuslupa nimetään lapsesta matkan aikana huolehtiva ja vastuussa oleva aikuinen (yleensä lapsen opettaja). Samoin toimitaan, jos lapsi matkustaa esimerkiksi harrastukseen liittyvälle kilpailumatkalle.

10.1.10. Lapsen pankkitili

Lapsen huoltajat säilyvät huostaanotosta huolimatta edelleen lapsen taloudellisten asioiden edunvalvojina. Käytännössä he voivat nostaa varoja alle 18-vuotiaan lapsensa nimissä

olevalta pankkitililtä. Hyvinvointialueen viranomainen voi avata sijaishuollossa olevan lapsen käyttövaroja varten tilin, johon lapsella on käyttöoikeus. Näin meneteltäessä lapsen huoltajat eivät pysty nostamaan lapsen tililtä rahaa. Perhehoitaja ei voi toimia lapsen taloudellisena edunvalvojana, ellei häntä ole määrätty edunvalvojaksi ko. tehtävään oikeuden päätöksellä.

Hyvinvointialueen lastensuojelun toimistos sihteeri täyttää pankin tilinavauslomakkeen, jonka johtava sosiaalityöntekijä allekirjoittaa ja toimii näin tilin hakijana lapselle. Lapselle voidaan avata tili käyttövaroja varten. Käyttövarat ovat lapselle maksettavia varoja, joita hänellä on oikeus hallita itse. Sosiaalitoimella ei ole oikeutta seurata, mihin lapsi käyttää varoja. Tällöin lapsi saa itselleen asiaan kuuluvan pankkikortin ja lapsella on käyttöoikeus hänelle avattuun pankkitiliin. Myös verkkopankkitunnukset voidaan tilata lapsen käyttöön lapsen huoltajan suostumuksella. Lisäksi lapselle avataan hyvinvointialueen toimesta erillinen tili hänelle kertyviä itsenäistymisvaroja varten. Jälkihuoltoon siirryttyä lapsi neuvottelee itsenäistymisvarojensa käytöstä jälkihuollon sosiaalityöntekijän kanssa.

10.1.11. Lapsen opintojen tukeminen

Koululaisen tai opiskelijan oikeus opintotukeen alkaa hänen täyttäessään 17 vuotta. Perhehoidossa asuva nuori saa täysimääräisen opintorahan, koska hän ei asu omien vanhempiensa luona. Nuori hakee opintotukea itse, alle 17-vuotiaalla lapsella voi olla mahdollisuus saada opintotuen oppimateriaalilisää. Opintotukea haetaan Kelasta. Kelan kuntoutustukea saava ei ole oikeutettu Kelan maksamaan opintotukeen.

Asiakassuunnitelmassa sovitaan, mitä kustannuksia lapsen tulee opintorahallaan kattaa. Perhehoitajan tehtävänä on opastaa lasta tai nuorta rahan käyttöön niin, että lapsi tai nuori oppii huolehtimaan niistä hankinnoista, jotka hänen omalle vastuulleen asiakassuunnitelmassa sovitaan.

10.2. Ikääntynyt / vammainen henkilö perhehoidossa

Perhehoidossa korostuu asiakkaan tarpeisiin vastaavan, laadukkaan ja turvallisen hoivan ja huolenpidon toteutuminen perhe arjessa. Asiakkaan osallistumisella yhdessä perheen jäsenten kanssa arjen askareisiin tuetaan hänen toimintakykyään sekä osallisuutta. Ikääntyneellä/vammaisella henkilöllä on monesti useita sosiaali- ja terveyspalveluja, joten perhehoidon toteutuksessa korostuu tiivisyhteistyö eritahojen kanssa. Tämä tulee huomioida myös asiakkaan itsemääräämisoikeuden toteutumisessa.

Pitkäaikaisessa ja jaksottaisessa perhehoidossa toteutuvassa perhehoidossa perhehoitaja voi kuljettaa asiakasta, mikäli asiasta on sovittu ikääntyneen/vammaisen ja hänen läheisensä, asiainhoitajan tai edunvalvojan kanssa kirjallisesti (kuljetuslupa). Perustellut ja perhehoidon koordinaattorin sekä palveluesimiehen kanssa ennalta sovitut kilometrit korvataan hyvinvointialueen kilometrikorvausten mukaan. Perhehoitajan saamaan kulukorvaukseen kuuluu perhehoitajan omalla autolla ajettut tavanomaiset, asiakkaan asioihin tai mukana

olemiseen liittyvät matkakulut. Tavanomaisia perhehoidon arkeen kuuluvia matkoja ei erikseen korvata, vaikka hoidettava olisi perhehoitajan kyydissä.

Hoidettavan kotona annettavassa perhehoidossa ei perhehoitaja kuljeta asiakasta. Asiakkaan kanssa tehtävien matkojen osalta tulee huomioida esim. asiakkaalla mahdollisesti oleva kuljetuspalvelukortin käyttö.

10.2.1. Edunvalvonta perhehoidossa

Jos asiakkaalla on edunvalvoja, tulee perhehoitajan sopia asiakkaan varojen ja omaisuuden käytöstä liittyvistä asioista edunvalvojan kanssa. Perhehoitoasiakkaalle haetaan tarvittaessa edunvalvojaa, mikäli henkilö ei kykene itse huolehtimaan itsestään ja valvomaan etujaan. Perhehoitajana toimiminen ei oikeuta asiakkaan edunvalvojana toimimiseen ja yksityisvarojenhoitoon. Hoidettavan sijoittaneen hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu perhehoitolain mukaisesti ja hoidettava saa tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet.

10.3. Lääkehoidon toteutuminen perhehoidossa (toimeksiantosuhteinen)

Lääkehoidon toteuttaminen perustuu Kymenlaakson hyvinvointialueen alueelliseen lääkeshoitosuunnitelmaan. Perhehoidon asiakkaan lääkeshoidon toteutumisesta sovitaan aina asiakaskohtaisesti asiakassuunnitelmassa huomioiden asiakkaan terveydentila ja hoidon tarve. Asiakkaan lääkeshoitoon liittyvät vastuut määritellään perhehoidon asiakassuunnitelmassa.

Perhehoitajalta ei edellytetä sosiaali- ja/tai terveysalan koulutusta. Perhehoitajalta edellytetään hyväksytysti suoritettua perhehoidon ennakkovalmennusta, joka sisältää valmennuksen myös lääkeshoidon osalta. Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa toimivalta ei edellytetä lääkeshoito-osaamisen varmistamista ja lääkelupaa.

Mikäli perhehoitaja osallistuu asiakkaan lääkeshoitoon, tulee hänellä olla riittävät tiedot kyseisen asiakkaan käyttämistä säännöllisistä ja tarvittaessa annettavista lääkkeistä. Toteutettava lääkeshoito perustuu aina lääkärin tekemään lääkemääräykseen. Perhehoitajan tulee toteuttaa turvallista lääkeshoittoa aina ajantasaisen lääkelistan tai lääkemääräysten mukaisesti. Jos perhehoitaja osallistuu lääkkeiden säilyttämiseen, tulee lääkkeiden asianmukaisesta säilytyksestä ja säilytysolosuhteiden noudattamisesta huolehtia. Lääkehoidon toteuttamiseen liittyvät vastuut määritellään perhehoidon asiakassuunnitelmassa.

Ikääntyneiden pitkäaikaisessa perhehoidossa lääkeshoidon toteutus suunnitellaan yhteistyössä kotihoidon kanssa. Ikääntyneiden asiakkaiden lääkkeet ovat koneellisesti annosjauetuina annoskohtaisiin pusseihin. Perhehoitaja vastaa lääkkeiden antamisesta asiakkaalle. Ikääntyneiden perhehoidossa asiakkaan lääkeshoidon toteutuksesta voi vastata myös kotihoito. Tällöin asiakas on kotihoidon säännöllisenä asiakkaana kotihoidon lääkäripalveluiden piirissä.

Kymenlaakson hyvinvointialue järjestää toimeksiantosuhteisille perhehoitajille ennakkovalmennuksen, joka sisältää myös lääkehoidon koulutusta ja tarvittaessa varmistaa riittävän osaamisen lääkehoidon osalta.

11. PERHEHOITAJAN TUEN MUOTOJA

Perhehoitolaki 15 § (8.7.2022/606) Koulutus ja tuki

Perhehoidon järjestämisestä vastaava hyvinvointialue vastaa toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla perhehoitajalle annettavasta tarvittavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä perhehoitajaksi aikovalle henkilölle annettavasta ennakkovalmennuksesta. Perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä. Perhehoitajalle on järjestettävä riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää.

Sijoituksen alkaessa perhehoitajalle nimetään Kymenlaakson hyvinvointialueen perhehoidon koordinaattoreista perhehoitolain mukainen vastuutyöntekijä, joka vastaa perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämisestä perhehoitajalle Hyvinvointialue tukee perhehoitajia järjestämällä heille yksilö- ja ryhmätapaamisia sekä tekemällä sovitusti käyntejä perhekoteihin. Perhehoitajat saavat ohjausta ja tukea myös aina tarvittaessa puhelimitse ja/tai etäyhteyksin. Kymenlaakson hyvinvointialueella käynnistyi elokuussa 2023 kehittämissanke perhehoitotoiminnan vahvistamiseksi. Hankkeessa painottuu perhehoitajien ennakkovalmennuksen toimintamallin kehittäminen, perhehoitajien rekrytointi sekä perhehoitajien tukeen liittyen Mentori-toiminnan kehittäminen.

11.1. Tiedollinen tuki

Kymenlaakson hyvinvointialue vastaa perhehoitajille annettavasta ennakkovalmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta. Koordinaattorit tiedottavat perhehoitajia perhehoitoon liittyvistä ajankohtaisista asioista pääsääntöisesti sähköpostitse. Perhehoitajille tarjotaan vuosittain täydennyskoulutusta. Perhehoitajien toiveita koulutusten aiheista pyritään toteuttamaan tai koulutusten aiheet määrittävät ajankohtaisen teeman tai aiheen mukaan.

Kymenlaakson hyvinvointialue tukee perhehoitajaa alku-, perus- ja tehostetun tuen muodoin.

1. Alkuvaiheen tuki

Alkutuki kuuluu kaikille perhehoitajille uuden perhehoidon alkaessa, huomioiden kuitenkin perhehoitajan toiveet ja tarpeet sekä kokemus. Tavoitteena on antaa vahva tuki

perhehoitoperheelle, jotta lähtökohdat perhehoidon kokonaisvaltaiselle onnistumiselle olisivat mahdollisimman hyvät. Alkutuki muodostuu perhehoidon koordinaattorin, sosiaalityöntekijän, sosiaaliohjaajan / palveluohjaajan / asiakasohjaajan käynneistä, konsultaatiosta ja tiivistetystä yhteydenpidosta sekä asiakkaan tilanteen vaatiman erityisasiantuntijan tiiviistä konsultaatiosta. Yhteydenpito toteutetaan kuukausittaisilla kotikäynneillä ja puheluilla. Tarvittaessa yhteydenpito voi olla tehostetumpaa ja tiiviimpää esim. tilanteissa, joissa aloittava perhehoitaja/perhehoitoperhe tai perhehoidossa olevan haasteet sitä vaativat.

Alkuvaiheen tukena on mahdollista hyödyntää kokeneemman perhehoitajan eli mentorin kokemusta ja osaamista.

Alkuvaiheen tuki kattaa perhehoidon aloituksen ensimmäisestä puolesta vuodesta vuoteen.

2. Perustuki

Perustuki on kaikille perhehoitajille kuuluvaa säännöllistä tukea perhehoidon aikana, perhehoidon koordinaattorin ja asiakkaan asioista vastaavan viranhaltijan yhteydenpitoa, kotikäynnejä ja tarvittavaa konsultaatiota. Perustuen aikana perhehoitajan tapaamiset toteutetaan vähintään kaksi kertaa vuodessa perhehoitajan kotona. Perustukeen kuuluu vuosittaista täydennyskoulutusta ja perhehoitajille järjestettävää työnohjausta tai mentorointia.

3. Tehostettu tuki

Tehostettu tuki täydentää tarvittaessa alku- ja perustukea. Se on suunnitelmallista, tavoitteellista ja määräaikaista. Tehostetun tuen aikana perhehoitajaa tavataan tiiviimmin tilanteen mukaisesti. Tehostettua tukea voi antaa perhehoidon koordinaattori, sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja/palveluohjaaja/asiakasohjaaja tai muu asiakkaan tilanteen mukaan tarvittava asiantuntija.

Kymenlaakson hyvinvointialue tarjoaa perhehoitajille lain mukaista työnohjausta, joka toteutetaan yksilötyönohjauksena tai ryhmätyönohjauksena. Työnohjaus on luottamuksellista ja vuorovaikutuksellista perhehoitajana toimisen tukemista, arviointia ja kehittämistä. Työnohjaukselle sovitaan yhdessä tavoitteet. Perhehoitajalla on oikeus työnohjaukseen pääsääntöisesti kerran kuukaudessa toimeksiantosopimuksen voimassa oloaikana. Työnohjaaja valitaan hyvinvointialueen kilpailuttamista työnohjaajista, hyvinvointialueen toimintamallin mukaisesti. Työnohjaajan valinnassa korostuu työnohjaajan mahdollisuus vastata perhehoitajan tarpeisiin. Työnohjaukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista arvioidaan yhdessä perhehoitajan, työnohjaajan ja hyvinvointialueen edustajan kanssa. Seuran toteutumisesta sovitaan työnohjauksen alkaessa. Työnohjausprosessin kesto on pääsääntöisesti enemmillään kaksi vuotta.

Perhehoitajille järjestetään yhteinen tapaaminen hyvinvointialueen edustajien kanssa 2 x vuodessa. Tapaamisessa käydään läpi ajankohtaisia asioita ja kuullaan perhehoitajia.

11.2. Vertaistuki

Vertaistuki on yksi keskeisimmistä perhehoitajien hyväksi kokemista emotionaalisen tuen muodoista. Vertaisryhmässä samankaltaisessa elämäntilanteessa olevilla on mahdollisuus koordinaattorin tukemana jakaa kokemuksiaan ja oppia toisiltaan. Kokemusten ja tunteiden jakaminen vertaisten kanssa helpottaa joskus rankoiltakin tuntuissa perhehoidon tilanteissa ja ehkäisee uupumista. Vertaisryhmä ei kuitenkaan voi korvata perhehoitajan tarvitsemaa ammatillista, työnohjauksellista tukea. Vertaisen tukea voi löytää esim. yhdistystoiminnan kautta, vertaisryhmistä, vertaispäiviltä ja -viikonlopuista.

Kymenlaakson hyvinvointialue järjestää toimeksiantosopimussuhteisille perhehoitajille vertaisryhmätoimintaa ohjatusti (esimerkiksi säännöllisesti kokoontuvat perhekahvilat). Vertaistukitapaamisessa on tärkeää muistaa vaitiolovelvollisuus.

11.3. Mentorointi

Mentorointi on perhehoidon tukimuoto, jossa tuetaan perhehoidon alussa tai yllättävissä tilanteissa olevia perhehoitajia. Mentorina toimii pitkäaikainen, mentorikoulutuksen käynyt perhehoitaja. Mentori on hiljaisen tiedon ja kokemuksen välittäjä ja arjen tilanteiden avaaja. Mentoritoiminta on tavoitteellista ja määräaikaista toimintaa, josta sopivat perhehoidon koordinaattori, perhehoitaja ja mentori. Sopimuksen mentoroinnin toteuttamisesta allekirjoittavat perhehoidon palveluesimies ja mentori. Suunnitelman mentoroinnin toteutumisesta laatii perhehoidon koordinaattori yhdessä perhehoitajan ja mentorin.

Mentoritoiminta täydentää perhehoidon tukimuotoja, mutta ei korvaa esimerkiksi perehdytyksen, työnohjauksen tai vertaistuen tarvetta. Mentorointia voidaan tarjota perhehoitajalle esimerkiksi alkutukijakson jälkeisenä tukena tai perhekotiperheen erityis- tai kriisitilanteissa. Mentorointiin ei kuitenkaan välttämättä tarvita mitään erityistilannetta, vaan sitä voidaan tarjota kaikille sitä vastaanottaville perhehoitajille. Hyvinvointialueella on käytävissä koulutettuja mentoreita. Mentorointisuhde kestää noin puoli vuotta ja käsittää kahdeksan tapaamista. Mentorointia on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa perhehoitajan kodissa.

11.4. Hyvinvointi- ja terveystarkastus

Hyvinvointialue järjestää lakisääteisen hyvinvointi- ja terveystarkastuksen joka toinen vuosi (parillisina vuosina) muun työterveyshuollon piiriin kuulumattomalle perhehoitajalle.

Terveystarkastus käsittää alkukartoituksen nettikyselynä. Kyselyn perusteella työterveyshoitaja on tarvittaessa yhteydessä perhehoitajaan. Terveystarkastus voi tarvittaessa sisältää 1 h tarkastuksen työterveyshoitajalla, lääkärin vastaanottoajan 20 min ja peruslaboratorio-

tutkimukset.

11.5. Sijaishoito vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajalle

Perhehoitolaki 14 § Sijaishoito perhehoitajan vapaan ja muun poissaolon aikana

Hyvinvointialue voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä 6 §:ssä säädetyt edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta perhehoitajan tai hoidettavan kotona. Sijaishoito voidaan järjestää edellä tarkoitetulla tavalla, jos perhehoitaja suostuu siihen ja järjestely arvioidaan hoidettavan edun mukaiseksi. (8.7.2022/606)

Sijaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan:

- 1) sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja suorittamisesta;*
- 2) tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta;*
- 3) toimeksiantosopimuksen voimassaolosta;*
- 4) tarvittaessa muista sijaishoittoa koskevista seikoista.*

Sijaishoitaja ei ole työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen. Sijaishoitajalle järjestettävään koulutukseen ja tukeen sovelletaan 15 §:ää ja hänen sosiaaliturvaansa 20 §:ää. (8.7.2022/606)

Perhehoitajalle voidaan järjestää sijaishoitaja vapaavuorokausien (kts. kohta 13) tai muun tilapäisen poissaolon ajalle. Sijaishoito järjestetään perhehoidossa olevan hoidettavan hoidon järjestämiseksi. Tilapäinen poissaolo voi olla esimerkiksi, jos perheen jäsen tai toinen perhehoitoon sijoitettu asiakas tarvitsee perhehoitajan mukaan lääkärikäynnille, eikä perheen toisen perhehoitajan ole mahdollista vastata kotiin jäävien perhehoidon asiakkaiden hoidosta sinä aikana. Poissaoloista ja niiden aikaisesta hoidettavan hoidon toteutumisesta sijaishoitajana sovitaan aina etukäteen perhehoidon koordinaattorin kanssa. Sijaishoitajan kanssa tehdään toimeksiantosopimus, jossa sovitaan muun muassa sijaistamisen kestosta,

määrästä, hoitopalkkiosta sekä muista sijaishoitajalle korvattavista kustannuksista. Sijaishoitajalle maksettavat palkkiot ja korvaukset määräytyvät Kymenlaakson aluehallituksen vahvistamien palkkioiden ja korvausten perusteella.

12. PERHEHOITAJAN OIKEUS VAPAASEEN

Perhehoitolaki 13 § (8.7.2022/606) Oikeus vapaaseen

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, hyvinvointialueen tulee järjestää perhehoitajalle mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana. Perhehoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen tulee huolehtia tai tarvittaessa avustaa perhehoidossa olevan henkilön hoidon tarkoituksenmukaisessa järjestämisessä perhehoitajan vapaan ajaksi.

Lastensuojelun perhehoitajalla on oikeus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kuukaudessa, mikäli perhehoitaja on toiminut kuukaudessa vähintään 14 vuorokauden ajan perhehoitajana. Mikäli perhehoitaja haluaa pitää vapaansa lyhyempänä, yhden yön yli jaksona, katsotaan tällöin kuluva yksi vapaa vuorokausi. Näistä sovittava aina erikseen perhehoidon koordinaattorin kanssa.

Ikääntyvien ja vammaisten pitkäaikaisessa (toistaiseksi voimassa oleva) perhehoidossa perhehoitajalla on oikeus 5 vrk vapaaseen kuukaudessa, mikäli perhehoitajuus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään 14 vrk / kuukausi.

Perhehoitajan tulee olla yhteydessä perhehoidon koordinaattoriin ja kertoa toiveensa vapaan toteuttamisen suhteen. Vapaan aikainen hoito voidaan toteuttaa joko sijaishoitajan luona tai sijaishoitajan tullessa perhekotiin perhehoitajan vapaan ajaksi. Viime kädessä Kymenlaakson hyvinvointialueen viranhaltijalla on oikeus päättää perhehoitajan vapaan aikaisesta asiakkaan hoitopaikasta. Perhehoitajan vapaiden ajankohdista tulee olla tieto myös asiakkaan asioista vastaavalla viranomaisella. Asiakkaan asiakassuunnitelmassa on hyvä sopia perhehoitajan vapaiden ajankohdista niin, että perhehoitajan on mahdollista tosiasiallisesti irrottautua perhehoitajan tehtävästä.

Kymenlaakson hyvinvointialue voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä sijaishoitajan kanssa toimeksiantosopimuksen. Sijaishoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka täyttää samat edellytykset kuin perhehoitaja kuten ennakkovalmennuksen suorittaminen.

Sijaisjärjestely edellyttää sekä perhehoitajan että asiakkaan asioista vastaavan viranhaltijan suostumusta. Sijaishoitajajärjestely ei edellytä perhehoitajan suostumusta, jos sijaishoitaja hoitaa lasta omassa kodissaan eikä perhehoitajan kodissa. Sijaisjärjestelyistä ja niiden toteutusajankohdista tulee sopia yhteistyössä myös sijaistavan perhehoitajan kanssa.

Toimeksiantosopimus tehdään jokaista asiakasta kohti sille hoitoajalle, jolloin sijaishoitaja toimii perhehoitajan sijaisena. Sopimuksen tulee sisältää palkkion määrä, kustannusten korvaaminen ja niiden suorittamisajankohta sekä sopimuksen voimassaoloaika. Sijaishoitaja ei ole työsuhteessa hyvinvointialueeseen.

Perhehoitajan vapaa ei vähennä palkkiota eikä kulukorvausta. Kertyneen vapaan voi käyttää kokonaan tai osittain. Hyvinvointialue maksaa toimeksiantosopimukseen kirjatun, käyttämättä jääneen vapaan määrän perusteella rahallisen asiakaskohtaisen korvauksen. Jos perhehoitaja on toiminut vuotta lyhyemmän ajan, käyttämättömän vapaan korvaussumma

jaetaan 12 ja kerrotaan perhehoitajana toimittujen kuukausien lukumäärällä. Vapaavuorokaudet lasketaan kalenterivuositain.

Perhehoitajan vapaaksi ei lasketa sitä päivää, kun asiakas tai sijaishoitaja saapuu hyvinvointialueen järjestämään hoitopaikkaan, eikä sitä päivää, kun asiakas tai sijaishoitaja poistuu hoitopaikasta. Korvaus edellisen vuoden käyttämättömistä vapaista maksetaan kalenterivuositain helmikuun palkkion maksun yhteydessä tai lyhytaikaisen vapaata kerryttäneen perhehoidon sopimuksen päätyttyä.

13. PERHEHOIDON VALVONTA

Perhehoitolaki 22 § Valvonta Ohjaus ja valvonta (8.7.2022/606)

Hoidettavan sijoittaneen hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu tämän lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen hyvinvointialueen toimesta, jonka alueelle henkilö on sijoitettu. Sekä sijoituksen tehnyt hyvinvointialue, että se hyvinvointialue, jonka alueelle sijoitus on tehty, voi tarkastaa perhehoitopaikan tässä laissa tarkoitetun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. (8.7.2022/606)

Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Jos perhekoti tai siinä annettu hoito ja kasvatustodetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, toimielimen on pyrittävä ohjauksen avulla saamaan aikaan korjausasiassa. Jollei korjausta ole asetussa määräajassa tapahtunut, toimielimen on tällöin huolehdittava, että hoidettavan hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan.

Palvelujen valvontaan ja toimenpiteisiin valvonnan yhteydessä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sovelletaan ammatillisten perhekotien ja muiden yksityisten perhehoidon palveluntuottajien osalta, mitä yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 4 luvussa säädetään.

Kymenlaakson hyvinvointialueella toteutettava perhehoidon valvonta on ennalta sovittua ja sitä toteutetaan koko sijoituksen ajan sekä perhehoidon koordinaattorin, että asiakkaan asioista vastaavan työntekijän toimesta. Valvontakäynti voidaan tehdä myös ennalta sopi-
matta. Valvonta liittyy tiiviisti perhehoidon ohjaukseen ja tukeen sekä toteutetun perhe-
hoidon laadun arviointiin. Perhehoidon koordinaattorin kanssa tehtävä yhteistyö, yhtey-
denpito sekä oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki ovat tärkeässä roolissa perhehoidon val-
vonnan ja tuen kokonaisuudessa. Perhehoidon valvonnan painopisteenä on perhehoidon
riittävän tuen järjestäminen, jotta puutteiden tai epäkohtien ilmaantuminen pystytään eh-
käisemään ennalta.

Perhehoitajan tuen tarpeen ajantasainen tai ennakollinen arviointi ja toteutuminen sekä asi-
akkaan edun toteutuminen perhehoidossa kuuluvat perhehoidon valvontaan. Asiakkaan

asiakassuunnitelmassa nostetaan esille asiakkaan tarpeet ja asetetaan niiden mukaiset tavoitteet perhehoidolle. Perhehoitajalla on oikeus saada riittävästi tukea asiakkaan tarpeisiin ja perhehoidolle asetettuihin tavoitteisiin vastaamiseen.

Jos valvontatehtävä liittyy perhehoitoon liittyvään epäkohtailmoitukseen, perhehoitoperheeseen tehdään valvontakäynti. Tarvittaessa valvontakäynti voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tällöin perhehoitajalle kerrotaan, että kyseessä on valvontakäynti, josta tehdään pöytäkirja. Mahdolliset epäkohdat kirjataan ja niiden korjaamiseen annetaan määräaika. Perhehoitoperheen kanssa laaditaan yhteinen kirjallinen suunnitelma epäkohtien korjaamiseen määräajassa. Mikäli määräajan jälkeen epäkohtaan ei ole saatu suunnitelman mukaista korjausta/muutosta, on Kymenlaakson hyvinvointialueella oikeus purkaa toimeksiantosopimus sekä tarvittaessa myös puitesopimus välittömästi. Hyvinvointialueella perhehoidon valvontaa toteutetaan yhteistyössä hyvinvointialueen ohjaus- ja valvontayksikön kanssa.

14. ITSENÄISTYMISVARAT

Kymenlaakson hyvinvointialue perii alaikäisen lapsen sijoituksen aikana lapselle myönnetty etuudet, kuten esimerkiksi eläkkeet, vammaistuet tai elatusavut ja -tuet hoidon korvauksena pois lukien opintotuki. Näistä etuuksista hyvinvointialue tallettaa kalenterikuukausittain 40 % lapselle itsenäistymisvaroiksi. Itsenäistymisvaroilla hankitaan ensisijaisesti nuoren ensimmäisen oman kodin varusteet.

Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää itsenäistymisvarojen maksamisen ajankohdasta. Lähtökohtaisesti itsenäistymisvarat on annettava lapselle tai itsenäistymässä olevalle nuorelle

- jälkihuollon päättyessä tai
- muusta erityisestä syystä, joka liittyy lapsen tai nuoren itsenäistymisen tukemiseen tai turvaamiseen.

Itsenäistymisvarat täytyy maksaa nuorelle viimeistään hänen täyttäessään 23 vuotta. Nuorta ohjataan ja tuetaan itsenäistymisvarojen käytön suunnittelussa. Jälkihuollossa olevien nuorten tilanteet vaihtelevat huomattavasti, jolloin myös tarkoituksenmukainen maksuajankohta vaihtelee. Itsenäistymisvarojen maksuajankohdassa pitää ottaa huomioon kunkin nuoren yksilölliset tarpeet ja tilanne sekä täysi-ikäistymisen vaikutus oikeuteen hallinnoida omia varoja. Jos nuori ja sosiaalityöntekijä ovat erimielisiä itsenäistymisvarojen käytöstä tai niiden maksamisesta, asiasta täytyy tehdä muutoksenhakukelpoinen päätös.

Itsenäistymisvarojen määrä vaihtelee sen mukaan, kuinka suuret tulot lapsella on ollut sijoituksen aikana. Jos lapselle ei ole kertynyt sijoituksen aikana itsenäistymisvaroja, hyvinvointialue voi tukea nuorta harkinnanvaraisilla itsenäistymisvaroilla.

15. HYVINVOINTIALUEIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Jos perhekotiin on sijoitettu hoidettavia myös toisilta hyvinvointialueilta, tulee hyvinvointialueiden tehdä yhteistyötä, jotta perhehoidossa olevan asiakkaan edun mukainen perhehoito voidaan parhaalla mahdollisella tavalla turvata. Tämä tarkoittaa sitä, että perhehoidon koordinaattori ja sosiaalityöntekijä/asiakasohjaaja pyrkivät tarvittaessa sopimaan muiden sijoittaneiden hyvinvointialueiden kanssa perhehoitoon liittyvistä järjestelyistä. Tällaisia järjestelyjä ovat esimerkiksi työnohjauksen, perhehoitajan vapaan pitämisen, vapaanlaisen sijaishoidon järjestämisen sekä hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisen mahdollistaminen tarkoituksenmukaisella tavalla.

Hyvinvointialueet voivat esimerkiksi sopia, että hyvinvointialue, jossa perhekoti sijaitsee, sopii perhehoitajan kanssa edellä mainittujen asioiden järjestämisestä. Kustannukset jakautuvat perhekotiin asukkaita sijoittaneiden hyvinvointialueiden kesken niiden keskenään sopimalla tavalla.

Lisäksi perhehoidon tukea ja valvontaa voidaan toteuttaa yhteistyössä sijoittaja hyvinvointialueiden kanssa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että hyvinvointialueiden perhehoidosta vastaavat viranhaltijat voivat sopia yhdessä perhekotiin toteutettavista perhehoidon tukeen ja valvontaan liittyvistä kotikäynneistä. Perhehoitolaissa ei ole säännöksiä hyvinvointialueiden keskinäisestä sopimisesta, vaan yhteistoiminnassa sovelletaan Lakia hyvinvointialueesta.

Hyvinvointialueiden keskinäinen yhteistyö on tarpeen myös tilanteessa, jossa perhekodin olosuhteissa tapahtuu muutoksia. Olosuhteissa tapahtuvana muutoksena pidetään muun muassa hoidettavien määrässä sekä kodissa asuvien perhesuhteissa tapahtuvia muutoksia. Hyvinvointialueilla voi olla perhehoidon toimintaohjeissa keskenään erilaisia linjauksia esimerkiksi perhekodissa hoidettavien enimmäismäärästä, jolloin muutoksia suunniteltaessa on syytä olla yhteydessä kaikkiin hoidettavia sijoittaneisiin hyvinvointialueisiin jo etukäteen. Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhekodin olosuhteissa tapahtuvista muutoksista perhehoitolain 21 §:n mukaan hoidettavan sijoittaneelle hyvinvointialueelle sekä siihen hyvinvointialueelle, jossa perhekoti sijaitsee.

Perhehoitajan tulee mahdollisuuksien mukaan huolehtia siitä, että eri hyvinvointialueilta sijoitetut asiakkaat saavat tasa-arvoisen aseman perhekodin arjessa.

16. PERHEHOIDON PÄÄTTYMINEN

Asiakkaan perhehoito voi olla määräaikainen tai pitkäaikainen. Lastensuojelun osalta perhehoidon päättyessä lapsella käytössä olevat tarvikkeet, kuten vaatteet, harrastusvälineet yms. luovutetaan lapsen käyttöön uuteen asuinpaikkaan. Jos lapsi siirtyy sijaishuollon muutospäätöksellä uuteen sijaishuoltoon, tulee häntä valmistella muutokseen hyvissä

ajoin ja lapsen tulee saada tutustua uuteen sijaishuoltopaikkaansa mahdollisimman hyvin ja suunnitelmallisesti. Sekä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän, että perhehoitajan tulee avoimesti kertoa lapselle perustelut sijaishuoltopaikan muuttamisen tarpeelle. Sijaishuoltopaikan muutos voi myös olla tarpeen toteuttaa pikaisesti, jos lapsen turvallisuus on muutoin vaarassa. Lapsen sijaishuoltopaikan muutoksen yhteydessä tehdään aina muutoksenhaakukelpoinen sijaishuollon muutospäätös, johon kuullaan myös lapsen perhehoitajien mielipide.

Sijaishuollossa olevan nuoren kanssa tulee hyvissä ajoin ennen täysi-ikäisyyttä keskustella ja arvioida hänen itsenäistymistaitojaan sekä tuen tarvetta sijaishuollon päättyessä. Nuoren kanssa tulee käydä läpi eri mahdollisuuksia tukea hänen itsenäistymistään täysi-ikäisenä mm. jälkihuollon tukitoimet, jälkihuolto perhehoitona nuoren omassa kodissa tai perheko-dissa.

Ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden osalta perhehoidon päättyessä asiakkaan siirtyessä esimerkiksi ympärivuorokautiseen asumiseen tulee asiasta keskustella mahdollisuuksien mukaan asiakkaan kanssa hyvissä ajoin ja sopia käytännön järjestelyyn liittyvistä asioista. Asiakkaan asioista vastaava viranhaltija vastaa asiakkaan siirtymisestä mahdollisimman jouhevasti yhteistyössä perhehoidon koordinaattorin ja perhehoitajan kanssa. Asiakkaan siirtymisen tulee tapahtua suunnitelmallisesti ja asiakasta kuullen.

Lastensuojelussa perhehoidon päättyminen huostaanoton purkamisen ja perheen jälleen yhdistämisen vuoksi toteutetaan suunnitelmallisesti ja lapselle turvallisella aikataululla. Lapsen tulee saada valmistautua muutokseen omaan tahtiinsa. Sijaisperheestä irrottautuminen ja syntymäperheeseen liittyminen vaatii aikaa ja aikuisten tukea lapselle. Lapsen edun mukaista on, jos sijaisperhe sitoutuu perhehoidon päättyminen jälkeen toimimaan lapselle esimerkiksi tukiperheenä varmistaen näin lapsen jatkuvuuden kokemuksen suhteessa perhehoitoperheeseen.

Haasteellisen perhehoidon päättymisprosessin aikana perhehoitajaa tuetaan tarvittaessa perhehoidon koordinaattorien sekä asiakkaan asioista vastaavan viranhaltijan, mentorin tehostetulla tuella. Erityisen haasteellisessa tilanteessa voidaan perhehoitajalle järjestää työ-ohjauskerta toimeksiantosopimuksen voimassaoloaikana

17. PERHEHOIDON ERITYISTILANTEET

Perhehoidon erityistilanteisiin esim. asiakkaan luvaton poistuminen perhehoidosta, väkivalta- tai muut uhkaavat tilanteet perhehoidossa, asiakkaan menehtyminen on laadittu ja laaditaan tarpeen mukaan arjen työhön erilliset ohjeistukset, jotka käydään läpi perhehoitajien kanssa ja toimitetaan perhehoitajille.

18. PERHEHOIDON SÄÄDÖSTAUSTA

Perhehoidon järjestämisessä ja toteuttamisessa Perhehoitolain lisäksi noudatetaan useita muitakin lakeja ja säädöksiä, jotka myös määrittävät perhehoitoa.

Perhehoitoon liittyviä ja perhehoitoa määrittäviä säädöksiä ovat:

- Perhehoitolaki (263/2015) sekä muutokset (510/2016)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja sosiaalihuoltoasetus (607/1983)
- Lastensuojelulaki (417/2007)
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)
- Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)
- Perustuslaki (11.6.1999/731)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- Laki (734/1992) sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- Julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- Työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015)
- Sairausvakuutuslaki (1224/2004)
- Vahingonkorvauslaki (412/1974)
- Pelastuslaki (79/2011)
- Hallintolaki (434/2003)
- Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019)
- EU:n tietosuoja-asetus (GDPR)
- Tietosuojaalaki (1050/2018)
- Kotikuntalaki (201/1994)
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/83)
- Asetus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (556/94)
- Vammaispalvelulaki 675/2023
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012)
- Valvira: Valvontaohjelmat
- STM 2021Turvallinen lääkehoito: Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen
- Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2010: Ravitsemussuositukset ikääntyneille
- Hyvän perhehoitoarjen suositukset ikäihmisten perhehoitoon. [hyvan_perhehoitoarjen_suositukseset_verkko.pdf](#) (perhehoitoliitto.fi)
- Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:4
- Lisäksi ikäihmisten perhehoidon järjestämisessä noudatetaan sosiaali- ja terveysministeriön Hyvä perhehoito -työryhmän raporttia perhehoitolain toimeenpanon tueksi 2017. <http://stm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-00-3875-5>